

VANHEMPIEN TUKEMINEN PERHETYÖSSÄ

Vanhempien kokemuksia perhetyön riittävydestä

Jäntti Oona
Kinnunen Emilia

Opinnäytetyö

Sosionomikoulutus
Sosionomi AMK

2023

Sosionomikoulutus
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Oona Jäntti & Emilia Kinnunen	Vuosi	2023
Ohjaaja(t)	Susanna Helavirta & Kirsi Poikajärvi		
Toimeksiantaja	Yksityinen palveluntuottaja		
Työn nimi	Vanhempien tukeminen perhetyössä – Vanhempien kokemuksia perhetyön riittävydestä		
Sivumäärä	59 + 7		

Opinnäytetyömme aiheena on vanhempien tukeminen perhetyössä - vanhempien kokemuksia perhetyön riittävydestä. Tarkoituksena oli selvittää, millaista vanhempien riittävä tukeminen oli perhetyössä ja mistä asiakkaiden tukeminen koostui. Tavoitteena oli edistää perhetyössä vanhempien oikeanlaista tukemista sekä saada selville asioita, joita perheen kanssa työskentelyssä huomioitiin. Tutkimuskysymyksemme olivat: Mitkä tekijät perhetyössä mahdollistavat riittävän tuen ja minkälaista apua perhetyö tarjoaa perheelle. Kysymyksiä tarkastelimme vanhempien näkökulmasta.

Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössämme olivat perhetyö, vanhemmuus, palvelun laatu ja arviointi. Avasimme käsitteiden keskeisiä asiasisältöjä tarkemmin alalujuilla. Aineistoa hankimme kyselylomakkeen avulla. Kyselylomakkeeseen vastasi kolme vanhempaa. Opinnäytetyömme oli määrällinen tutkimus. Aineiston analysoinnissa kuvailimme vastauksia esitettyihin kysymyksiin ja kerroimme vastauksien määriä.

Tuloksista huomaamme, että vanhempien kokemukset perhetyöstä ovat positiivisia sekä perhetyön tukea vanhemmat saavat ajoissa keskittyen juuri oikeisiin asioihin. Perhetyöhön ollaan tyytyväisiä, sillä se on asiakaslähtöistä ja perheen tarpeet huomioivaa. Opinnäytetyömme antaa yksityiselle palveluntuottajalle palautetta työn laadusta, jota he voivat käyttää apunaan arvioidessaan toimintaansa.

Avainsanat

Perhetyö, vanhemmuus sekä palvelun laatu ja arviointi

Bachelor of Health Care
Bachelor of Social Services

Author	Oona Jäntti & Emilia Kinnunen	Year	2023
Supervisor(s)	Susanna Helavirta & Kirsi Poikajärvi		
Commissioned by	Private service provider.		
Title	Supporting parents in family work - experiences of parents regarding the sufficiency of family work.		
Number of pages	59 + 7		

The subject of this thesis is supporting parents in family work – experiences of parents regarding the sufficiency of family work. The goal was to determine, what sufficient support was like in family work and what it consisted of. The goal was also to promote proper support for parents in family work and to find out things that had been observed when working with families. The research questions were: What factors in family work enable sufficient support and what sort of help does family work provide for a family. The questions were observed from the parent’s perspective.

The key concepts in this thesis were family work, parenting as well as quality and assessment of the service. The fundamental subject matters were explained in the subchapter. Content for the research was acquired with a questionnaire. We received answers from three parents regarding our questionnaire. The thesis was a quantitative investigation. Upon analyzing the material, we described the answers that we received and announced the number of said answers.

Looking at the results we can see that the experiences parents have about family work are positive and the support of family work focuses on the right issues and reaches parents at the right time. People are happy with family work because it is customer-oriented and considers the needs of the family. This thesis gives private service providers feedback of their quality of work, which they can use to assess their operation.

Keywords

Family work, child welfare and parenthood

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TAVOITE JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	6
2.1	Tavoite ja tutkimuskysymykset	6
2.2	Yksityinen palveluntuottaja	7
2.3	Lainsäädäntö	8
3	PERHETYÖ	11
3.1	Perhetyön lähtökohdat	11
3.2	Suhdeperustainen työ	18
3.3	Moniammatillinen yhteistyö.....	23
4	VANHEMMUUDEN TUKEMINEN	25
4.1	Vanhemmuuden vahvistaminen	26
4.2	Ohjaaminen lasten hoidossa ja kasvatuksessa	28
5	PALVELUN LAATU JA ARVIOINTI	32
5.1	Palvelun laatu	32
5.2	Palvelun laadun tuki	34
5.3	Palvelun laadun valvojat	35
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	39
6.1	Kyselylomake	39
6.2	Määrällinen tutkimus opinnäytetyössä.....	40
6.3	Eettisyys	42
6.4	Aineiston analyysi.....	45
7	TUTKIMUSTULOKSET	49
7.1	Vastaajien määrä	49
7.2	Perhetyöhön ohjautuminen	49
7.3	Perhetyöllinen tuki.....	51
7.4	Perhetyön kehittäminen	54
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	57
	LÄHTEET	61
	LIITTEET	64

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme haluamme tutustua ja saada tietoa, millaista vanhempien tukeminen on perhetyössä. Onko tuki riittävää ja kuinka perhetyö käytännössä tukee vanhempia. Haluamme saada tietoa vanhempien kokemuksista perhetyössä muun muassa tuen saamisessa. Tietoa perheiltä saamme kyselylomakkeen avulla, jonka toteutamme yhteistyössä Lapin kunnan yksityisen yrityksen kanssa. Opinnäytetyön avulla voimme mahdollisesti kehittää vanhempien tukemista perhetyössä parempaan suuntaan. Aihe rajattiin perhetyöhön, koska aineiston kerääminen olisi voinut laajeta liian suureksi ja lisäksi molemmat tekijät pääsivät harjoitteluun perhetyön pariin, joten aihe oli meille ajankohtainen. Käsittelemme opinnäytetyössämme myös perhetyön laatua ja arviointia.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaista on vanhempien riittävä tukeminen perhetyössä ja mistä asiakkaiden tukeminen koostuu. Yleisesti lastensuojelussa ja sosiaalihuoltolain mukaisissa lapsiperheiden palveluissa keskitytään lapsen etuun ja hyvinvointiin. Haluamme kuulla vanhempien omia kokemuksia tuen riittävydestä ja millaista apua he saavat perhetyöstä. Tutkimuksen avulla voidaan kehittää perhetyön menetelmiä ja osaamista, jotta se tukisi mahdollisesti enemmän myös vanhempia ja vanhemmuutta. Jos kyselyistä käy ilmi, että vanhemmat kokevat tuen saannin riittäväksi, tuomme ilmi, mistä asioista asiakkaiden tukeminen koostuu. Haluamme myös tehdä vanhempien kokemukset näkyviksi ja samalla antaa tietoa tutkimustuloksista yhteistyötaholle.

Kaikon (2004, 76) tekemässä tutkimuksessa käy ilmi, että tutkimusaikavälillä 1994–2002 avohuollon asiakasmäärät eivät ole pienentyneet ja valtakunnallisesti sijaishuollossa oli suhteellisesti enemmän lapsia ja nuoria kuin avohuollossa. Sijaishuollon suurien asiakasmäärien vuoksi haluamme tutkia, onko perhetyö riittävä avohuollon tukitoimena.

2 TAVOITE JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Tavoite ja tutkimuskysymykset

Tavoitteenamme on edistää vanhempien oikeanlaista tukemista perhetyössä sekä saada selville asioita, joita perheen kanssa työskentelyssä on huomioitu. Opinnäytetyöllä saadaan aikaan uutta aineistoa ja tutkimustuloksia perhetyön kokemuksista ja kehittämiskohteista vanhempien näkökulmasta. Yhteistyötaho saa tietoa ja palautetta työn laadusta ja merkityksestä. Tutkimus on tarpeen tehdä, koska perhetyön kysyntä kasvaa, vanhempien tukeminen on lisääntynyt ja lastensuojelussa on paljon asiakkaita. Lastensuojelun suuren asiakasmäärän vuoksi voimme todeta, että matalan kynnyksen palvelut eivät ole riittäneet yksistään. Lastensuojelun keskusliiton ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemästä kuntakyselystä selviää, että lastensuojelun asiakkaiden määrä sekä lastensuojeluilmoitusten määrät ovat kasvaneet (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021).

Vanhempien tukeminen tulisi olla riittävää ja varhaisessa vaiheessa aloitettua, jotta ongelmiin voidaan puuttua jo hyvissä ajoin eikä lastensuojelun asiakkuutta välttämättä syntyisi. Opinnäytetyömme avulla haluamme antaa tutkimustietoa, voidaanko ennaltaehkäisevästi perhetyöllä välttää lastensuojelun muita isompia toimenpiteitä esimerkiksi huostaanottoa. Tutkimuskysymyksiä tarkastelemme vanhempien näkökulmasta:

1. Mitkä tekijät perhetyössä mahdollistavat riittävän tuen?
2. Minkälaista apua perhetyö tarjoaa perheelle?

Ensimmäisellä kysymyksellä haluamme selvittää millaista on perheen saama tuki perhetyössä ja miten he kokevat tuen tarpeellisuuden. Kysymyksellä tavoittelemme vanhempien kokemuksia siitä, onko perhetyö ollut heille riittävä tukimuoto ja mistä asioista perheiden tukeminen koostuu. Alussa pohdimme laajasti, onko riittävän merkitys samanlainen kaikille, vai onko riittävyys yksilöllinen kokemus.

Toisella tutkimuskysymyksellä haluamme saada selville, mitä perhetyö tarjoaa käytännössä perheille. Kysymyksen tavoitteena on saada selville, minkälaisiin

asioihin vanhemmat tarvitsevat perhetyön tukea. Perhetyö muotoutuu perheiden yksilöllisistä tarpeista. Haluamme saada tietoa tuen saamisesta, onko se tapahtunut tarpeeksi ajoissa ja mitä kautta perhe on ohjautunut palveluun.

Perhetyö on sosiaaliohjausta, jossa ohjataan asiakasta lasten kasvatuksessa ja arjen hallinnassa, se ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Perhetyöntekijät tukevat vanhemmuutta, perheen vuorovaikutustaitoja sekä tukiverkoston laajentamista. Perhetyön tarkoituksena on tarjota asiakkaille tukea jo varhaisessa vaiheessa. Varhaisella tuella voidaan ehkäistä asiakkaiden syrjäytymistä, ongelmien kasvamista sekä lastensuojelun tarvetta. Käytännössä perhetyöntekijä voi muun muassa tukea perhettä lasten kasvatuksessa, hoidossa ja päivärytmin muodostamisessa, antaa tietoa perheelle, ohjata asiakkaita ruokailu- ja nukkumistilanteissa ja päivärytmissä sekä tukea lasten ja vanhempien positiivista vuorovaikutusta. (Terveys- ja hyvinvoinninlaitos 2023c.)

2.2 Yksityinen palveluntuottaja

Opinnäytetyömme yhteistyökumppani yksityinen palveluntuottaja tarjoaa asiakkaille perhetyötä, tehostettua perhetyötä, ammatillista tukihenkilötoimintaa, tuetuja ja valvottuja tapaamisia sekä jälkihuoltoa. Palveluntuottaja tarjoaa palveluita asiakkaiden tarpeiden mukaan tarvittaessa iltaisin ja viikonloppuisin. Palveluntuottaja tarjoaa perhetyötä sosiaalihuollon ja lastensuojelun asiakkaille. Yrityksessä työskentelee noin seitsemän perhetyöntekijää sekä kahdeksan ammatillista tukihenkilöä. Myös perhetyöntekijöillä on asiakkaina tukilapsia. Asiakkaita perhetyössä noin 30. Toinen opinnäytetyön tekijöistä on töissä kyseisessä yrityksessä, jonka tietoja olemme hyödyntäneet tässä osiossa.

Yritystä ohjaa asiakaslähtöisyys, jossa asiakas kohdataan yksilöllisesti ja aidosti toista kunnioittaen. Työskentelyssä on tärkeää myös tavoitteellisuus, jatkuva palvelun kehittäminen sekä työntekijöiden ammatillisuus. Työskentelyn tavoitteena on perheen hyvinvoinnin edistäminen ja lasten edun turvaaminen. Palveluntuottajan työskentelyä ohjaa avoimuus, asioiden puheeksi ottaminen sekä asiakkaan kanssa rinnalla kulkeminen. Palveluntuottajan työn lähtökohtana on asiakkaiden aito kohtaaminen ja työskentelyssä käytetään työvälineitä ja menetelmiä, jotka tukevat perhettä ja asetettuja tavoitteita.

2.3 Lainsäädäntö

Sosiaalihuoltolainmukainen perhetyö tarkoittaa sosiaalihojausta, jossa tarkoituksena on perheen hyvinvoinnin tukeminen. Perhetyö antaa tukea perheille heidän tarvitsemissaan asioissa, perheen omien voimavarojen vahvistamiseksi sekä perheen vuorovaikutussuhteiden parantamiseksi. Perhetyötä annetaan erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille kehityksen sekä terveyden turvaamiseksi. (Sosiaalihoitolaki 1301/2014 3:18 §.) Maksuttomiin sosiaalipalveluihin kuuluvat muun muassa sosiaalityö, perhetyö, sosiaalihojaus sekä kasvatus- ja perheneuvonta (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2017:5, 143).

Sosiaalihoitolain pykälässä 13 määritellään, että lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. Palvelut tulee järjestää niinä vuorokaudenaikoina, jolloin on tarvetta ja avun tarvittavassa laajuudessa. Palveluiden tulee tukea lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa niitä hoitajia, vanhempia ja muita osallisia, jotka vastaavat lapsen kasvatuksesta ja hoidosta. Lain säännös merkitsee sitä, että lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada välttämättömät sosiaalipalvelut ilman, että syntyy lastensuojelun asiakkuutta. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2017, 217–218.)

Kiireellisen avun tarve on arvioitava välittömästi, kun sosiaalihoiton palveluksessa oleva henkilö saa tiedon sosiaalihoiton tarpeesta olevasta ihmisestä. Asiakkaalla on oikeus saada kokonaisvaltainen arvio hänen palvelujensa tarpeesta. Palvelutarpeen arvio on yksi toimenpide asiakkuuden alussa, jolla sosiaalihoiton palveluja on tarkoitus siirtää kohti varhaista tukea. Alkuvaiheessa selvitetään minkä tyyppisistä tarpeista on kyse ja mitkä tahot ovat vastuussa palvelukokonaisuuden muodostamisesta. Asiakas ei saa jäädä ilman tarvitsemaansa tukea, vaikka hän olisi hakemassa vääränlaista palvelua. Prosessin eri vaiheissa pyritään välttämään työntekijöiden vaihtuvuutta asiakkaan edun mukaisesti. Palvelutarpeen arviointi voidaan suorittaa siellä, minne asiakas on itse hakeutunut tai mihin hänet on ohjattu palveluja saamaan. Palvelutarpeen arviointeja voidaan tehdä myös keskitetysti moniammatillisissa yksiköissä. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2017:5, 18.)

Sosiaalihuoltolaissa kerrotaan, että asiakkaalle laaditaan asiakassuunnitelma, joka täydentää palvelutarpeen arviointia, ellei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeeton. Asiakassuunnitelma sisältää sekä asiakkaan että ammatillisen henkilön arvion tuen tarpeesta, tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä. Asiakassuunnitelma sisältää asiakkaan palveluista vastaavan muun työntekijän tai asiakkaan omatyöntekijän tekemän arvion asiakkaan kehityksen tai terveyden kannalta tarpeellisista sosiaalipalveluista sekä niiden alkamisajankohdan ja keston. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 39 §.)

Asiakassuunnitelmassa on tieto siitä, kuinka usein tapaamisia järjestetään, arvio asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista, työntekijän ja asiakkaan asettamat yhteiset tavoitteet, arvio asiakkuuden kestosta, tiedot yhteistyötahojen roolista työkentelyssä ja suunnitelman toteutumisen seuranta. Asiakassuunnitelmassa tulee myös näkyä selvitys asiakkaan toimintaympäristön ja elämäntilanteen vaikutuksesta toimintakykyyn ja asiakkaan arvio, mitä palveluja hän tarvitsee tuen tarpeisiinsa. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 39 §.)

Lastensuojelulaki on voimakkaasti lapsen etua turvaava laki. Jos lastensuojelulaissa on jo jokin lapsen etua turvaava säännös, on se ensisijaisena sovellettava laki. Tällöin sosiaalihuoltolaissa oleva vastaava säännös ei tule sovellettavaksi. Esimerkiksi lastensuojelulaissa vaaditaan, että nimetään lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Erikseen ei tarvitse nimetä tämän lisäksi sosiaalihuoltolain mukaista omatyöntekijää lapselle. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5, 20.)

Lastensuojeluasia lähtee vireille hakemuksesta tai kun lastensuojelun työntekijä on saanut muuten tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta tai perheestä. Vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijä arvioi välittömästi lapsen mahdollisen kiireellisen lastensuojelun tarpeen. Lastensuojeluasian ollessa kyseessä, sosiaalityöntekijä arvioi palvelutarpeen arvioinnin tekemisen yhteydessä lastensuojelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeen. Kahta erillistä arviointia ei tehdä, vaan lastensuojelun tarve selvitetään tarvittaessa samalla, kun palvelutarpeen arviointi tehdään. Jos asia on luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita, voidaan arvio lastensuojelun tarpeesta jättää tekemättä. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5, 20.)

Avohuollon tukitoimien tehtävänä on lapsen huoltajien tai lapsen hoidosta vastaavien henkilöiden kasvatuskyvyn sekä -mahdollisuuksien vahvistaminen ja tukeminen. Toinen avohuollon tukitoimien tärkeä tehtävä on lapsen myönteisen kehityksen tukeminen ja edistäminen. Huoltajien tukeminen lapsen kasvatuksessa on lastensuojelun periaate, mikä tarkoittaa, että avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia esimerkiksi sijaishuoltoon ja huostaanottoon nähden. Avohuollon tukitoimien täytyy olla lapsen edun mukaisia eli lapsen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia. Jos ne eivät ole lapsen kannalta riittäviä, lapsi tulee ottaa huostaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.)

Avohuollon tukitoimia tulee järjestää viipymättä lastensuojelun tarpeen tullessa ilmi. Hyvinvointialueella on järjestämisvastuu avohuollon tukitoimista sekä sen sisällön ja laajuuden tulee vastata hyvinvointialueella esiintyvää tarvetta. Lastensuojelulaki ei kuitenkaan velvoita hyvinvointialuetta ehdottomasti järjestämään kaikkia avohuollon tukitoimia. Ketään ei silti saa jättää ilman tarvittavia avohuollon tukitoimia. Avohuollon kustannuksista ja järjestämisestä on yleensä vastuussa se hyvinvointialue, jossa lapsen kotikunta on. Avohuollon tukitoimissa tehdään yhteistyötä lapsen ja huoltajien tai lapsen hoidosta vastaavien henkilöiden kanssa mahdollisuuksien mukaan. Lähtökohtana on huoltajien suostumus avohuollon tukitoimiin. Avohuollon tukitoimissa tavataan lasta tarpeen mukaan ja hänelle tulee antaa tietoa asiasta, ikä ja kehitystaso huomioiden. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.)

Lastensuojelun asiakkaille tulee laatia tarvittaessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin vastaava asiakassuunnitelma. Siinä tulee ottaa huomioon lastensuojelun avohuollon tukitoimet: tuki perheen ja lapsen ongelmatilanteen selvittämiseen sekä taloudellista ja muuta tukemista, esimerkiksi harrastuksissa, koulunkäynnissä ja ihmissuhteiden ylläpitämisessä, tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta, lapsen kuntoutumista tukevia terapia- ja hoitopalveluja sekä muita perhettä tukevia tukitoimia ja palveluita. Sosiaalihuollon palvelut tulee järjestää siten kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut palveluiden tarpeen asiakkaan asiakassuunnitelmassa. (Lastensuojelulaki 417/2007 7:36 §.)

3 PERHETYÖ

3.1 Perhetyön lähtökohdat

Perhetyö tarkoittaa käytännössä kotona tehtävää työtä esimerkiksi tukea arjen toiminnoissa ja keskusteluapua. Perhetyössä tarkoituksena on aina lapsen edun turvaaminen. Sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä järjestetään matalalla kynnyksellä muun muassa lastensuojelun tarvetta ehkäisevänä toimintana. Tehostettu perhetyö tarkoittaa intensiivistä sekä joskus perheen kriisitilanteeseen liittyvää tukea. Tehostetun perhetyön täytyy olla monialaista, jos perheen tuen tarve niin edellyttää. Tehostetussa perhetyössä tukea täytyy olla saatavilla ympäri vuorokauden, jos siihen on tarvetta. Tehostetussa perhetyössä perheen tilanteet saattavat olla hyvinkin haastavia ja silloin he tarvitsevat erityistä ohjausta ja tukea. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Perhetyössä työn lähtökohtana on aina yhteistyö, vaikka perhetyö voi olla perheelle pakollista. Keskeistä tilanteissa on, että perhe itse näkee muutostarpeet ja on valmis tekemään töitä ongelmiansa korjaamiseksi. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja perheen kanssa yhdessä sovitaan tehostetun perhetyön aloittamisesta, sen pituudesta, seurannasta sekä arvioinnista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Perhetyö on yhteistyötä koko perheen kanssa, jota toteutetaan perheen kotona arkielämässä. Perhetyö useimmiten aloitetaan perheessä jonkin ongelman tai ongelmien takia, mutta sen lähtökohtana on perheen elämän tasapainottaminen. Perheen elämä ei ole pelkästään esimerkiksi vanhempien uupumusta tai lapsen koulunkäynnin vaikeuksia, vaan kysymys on koko perheen tilanteesta, jossa jokaisella perheenjäsenellä on omat yksittäiset tarpeet. Yksi perhetyön keskeisimmistä sisällöistä on perheen lähipiirin aktivoiminen perheen tukemisessa. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 40.)

Perhetyön lähtökohtana on ajattelu, että perhe on lapselle tai nuorelle paras kasvuympäristö. Kuitenkin turvallinen kehitys ja kasvu vaatii perheeltä tietynlaisten edellytysten täyttymistä. Kyseisten edellytyksien täyttämiseksi perhe tarvitsee perhetyöltä tukea arjen tilanteisiin. Perhetyö on laajaa moniammatillista yhteistyötä perheen ja muiden läheisten kesken kuin myös muiden ammattilaisten

kanssa, esimerkiksi koulun. Perhetyötä toteutetaan yleensä kotikäynteinä, keskusteluina, perhekuntoutuksena tai perhetapaamisina. Perhetyöntekijät voivat hyödyntää perheiden kanssa työskenneltäessä erilaisia työmenetelmiä sekä työotteita esimerkiksi vertaistuen saamista erilaisista ryhmistä tai kerhoista. Vertaistuen saaminen voi auttaa ja helpottaa perhettä, kun tapaa muita samassa tilanteessa olevia perheitä. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 40–42.)

Perhetyössä on tärkeää yhteinen työskentely perheen kotona ja arjessa. Työskentelyyn tarvitaan luottamuksellinen suhde, joka edellyttää avoimuutta, kykyä keskustella vaikeista asioista, perheiden erilaisuuden hyväksymistä, perheen arvostamista ja kuulemista sekä työskentelyn läpinäkyvyyttä. Perhetyössä tärkeä työmenetelmä on keskustelu, joka painottuu ratkaisukeskeiseen työotteeseen sekä dialogiseen kohtaamiseen asiakkaan kanssa. Perhetyöntekijän täytyy tehdä lastensuojeluilmoitus, jos hän kohtaa työssään lastensuojelun tarpeessa olevan lapsen tai perheen. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2023b.)

Kaikon (2004) tekemässä lisensiaattityössä Lastensuojelun avoperhetyön kuntoutumista tukevat elementit tutkittiin, mikä perhetyössä auttaa ja mitä heikkouksia työssä on. Tutkimuksessa lähes kaikki perheet ja työntekijät olivat sitä mieltä, että perhetyöstä on ollut apua selviytymiseen. Konkreettinen apu on auttanut eniten. Perhetyöntekijöiden mukaan perhetyöstä ei ollut apua perheille, joissa vaikeudet kiellettiin tai perhe oletti itse selviytyvän niistä. Eniten vanhemmat kokivat saaneensa apua keskusteluista perhetyöntekijöiden kanssa ja saamastaan hengähdystauosta. Lapset kokivat yhteiset hetket perhetyöntekijöiden kanssa tärkeimmäksi asiaksi perhetyössä.

Tutkimuksessa perhetyön onnistumiselle tärkeää olivat, että perhetyötä tarjottiin oikealla hetkellä, oikeassa paikassa ja oikealla tavalla. Perhetyön auttavuuden kannalta merkittäviä asioita olivat perheen kunnioittaminen, toiminnan selkeys ja soveltuvuus perheelle. Tutkimuksessa nostettiin perhetyön onnistumisen elementeiksi kohtaaminen, asiakkaan voimavarojen varaan rakentaminen, perheenjäsenten yksilöllinen huomioiminen, tavoitteellisuus, prosessin ja arjen ensisijaisuus. (Kaikko 2004, 3, 85.)

Perhetyöntekijään kohdistuu odotuksia olla perheelle avuksi ja luoda perheeseen hyvä yhteistyösuhde. Perhetyöntekijä työskentelee perheen kanssa keskustellen, haastatellen ja yhdessä toimimisen tilanteissa, jotka edellyttävät perhetyöntekijältä tietynlaista osaamista. Esimerkiksi tilanneherkkyyttä, havainnointia ja kuulemista. Lisäksi kun työskennellään perheen kotona henkilökohtaisella alueella, täytyy perhetyöntekijän osata olla tahdikas ja hienotunteinen. Tärkeitä vuorovaikutustaitoja asiakkaita kohdatessa on esimerkiksi kyky eläytyä toisen asemaan (kohtaaminen ja kuuleminen), erilaisuuden hyväksyminen ja ymmärtäminen, omista rajoista huolehtiminen, tilan ottaminen ja antaminen toiselle ja oman toiminnan tarkastelu. On tärkeää myös osata oppia ja omaksua toiselta henkilöltä vuorovaikutustilanteessa. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 166–167.)

Perhetyöntekijällä tulee olla tietoa lapsen kehityksestä ja kasvusta sekä taitoa kohdata lapsia ja vanhempia. Perhetyöntekijän täytyy osata työskennellä erilaisten ihmisten kanssa ja perheen muuttuvissa tilanteissa. Perhetyöntekijän on tärkeää tuntea lasten, perheiden ja nuorten palveluja, jotta hän osaa tarvittaessa ohjata perhettä tarvittavien palveluiden piiriin. Perhetyöntekijän täytyy osata ja kyetä käyttämään erilaisia työmenetelmiä perheen kanssa työskenneltäessä. On tärkeää, että perhetyöntekijällä on myös tietoa mielenterveys-, päihde- ja parisuhdetyöstä. (Terveys- ja hyvinvoinninlaitos 2023c.)

Perhetyöntekijä tekee työtään oman persoonallisuutensa pohjalta. Perhetyössä perhetyöntekijälle tärkeitä taitoja ovat kyky luoda luottamuksellinen ja turvallinen yhteistyösuhde sekä vuorovaikutustaidot. Perhetyöntekijän ammatilliset metavalmiudet koostuvat monenlaisista osista muun muassa tiedoista, taidoista, kyvyistä ja valmiuksista. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 283.)

Perhetyöntekijän metavalmiuksiin eli kokonaisosaamiseen sisältyvät persoonalliset valmiudet, mikä tarkoittaa itseluottamusta, joustavuutta, paineensietokykyä ja positiivisuutta. Perhetyöntekijä tarvitsee työssään myös innovatiivisuuden valmiuksia esimerkiksi ongelmanratkaisukykyä. Perhetyöntekijän kokonaisosaamiseen sisältyy vuorovaikutusosaaminen, esimerkiksi yhteistyöosaaminen, tunnetaidot sekä dialoginen suhde. Perhetyöntekijän valmiuksiin kuuluu organisaatio- tai systeemiosaaminen, mikä pitää sisällään kaiken työyhteisön toimintaan liitty-

vän osaamisen, tiedon ja ymmärryksen. Tärkeä osa on myös prosessiosaaminen, johon sisältyy asiakassuhteiden luominen sekä kyky reflektoida omaa työtään. Valmiuksiin sisältyy vielä substanssiosaaminen, mikä pitää sisällään ammattiin liittyvän keskeisen osaamisen esimerkiksi perheen vuorovaikutussuhteiden ymmärtämisen. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 283–284.)

Perhetyöntekijän yksi tärkeä jopa välttämätön taito on kyky reflektoida. Reflektio on omien näkökulmien laajentamista, syvällistä oppimista, jakamista ja palautteen antamista. Reflektioon sisältyy omien havaintojen, arvojen ja tunteiden tietoiseksi tekemistä, esimerkiksi puhumalla toisten kanssa. Se voi kohdistua omaan toimintaan ja siinä herääviin ajatuksiin sekä vuorovaikutussuhteeseen. Perhetyöntekijä reflektoidessaan pohtii mitä, miten ja miksi. Reflektiolla mahdollistetaan uutta tietoa ja ymmärrystä, kokemuksena se on syvää ajattelua sekä merkitysten ymmärtämistä. Reflektio vaatii työskentelyä ja hämmennyksen sietämistä. Sitä pidetään myös yhtenä edellytyksenä muutokselle. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 284–285.)

Perhetyöntekijällä saattaa joskus herätä huoli perheen tilanteesta. Perhetyöntekijän täytyy ottaa asia puheeksi osallisten kanssa, vaikka se ei ole aina helppoa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen Verkostotutkimus ja kehittämismenetelmät -ryhmä on kehittänyt Huolen puheeksi ottamisen menetelmän. Menetelmä pohjautuu ajatukseen varhaista huolta aiheuttaviin tilanteisiin puuttumisesta, ennakoinnista, asiakkaan voimavarojen tukemisesta ja subjektiivisen huolen riittämisestä. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 187–188.)

Menetelmän yksi ydinasia on ennakointi. Perhetyöntekijän tietoinen ennakointi selkiyttää ja jäsentää hänen toimintaansa, esimerkiksi se voi auttaa tilanteessa löytämään sopivan tavan toimia. Tietoisen ennakoinnin ei tarvitse osua oikeaan, koska tekojen seurauksia ei voida tietää. Tärkeää on, että perhetyöntekijän ymmärrys lisääntyy tilanteiden kautta ja näin työskentelyä voidaan kehittää. Perhetyöntekijän puheeksi ottamisen esteenä saattaa usein olla ennakointi siitä, että asiakas reagoi asiaan kielteisesti, sillä huoleen liittyy useimmiten aina suuttumusta, surua tai torjuntaa. Perhetyöntekijällä on kuitenkin lastensuojelulain perusteella velvollisuus puuttua asioihin ja ajaa lapsen etua. Menetelmän toinen

ydinasioista on voimavarojen etsintä. Voimavaroja voidaan tukea ja puheeksi ottamiseen liittyy lupaus siitä, että asioita on mahdollisuus muuttaa. (Järvinen, ym. 2012, 188.)

Huolen vyöhykkeistö on kehitetty avuksi ottamaan huoli puheeksi. Siinä kuvataan perhetyöntekijän kokemaa huolta perheen tilanteesta. Tilanteessa perhetyöntekijällä saattaa olla myös huolta oman osaamisen, voimavarojen ja toimintamahdollisuuksien riittävydestä. Tärkeää tilanteessa on tiedostaa, että sitä suurempi huoli on, jos perhetyöntekijä kokee omat mahdollisuutensa auttaa pieneksi ja rajalliseksi. Avun tarpeen tunnistamisessa hyvä työväline on perhetyöntekijän subjektiivinen huoli. Huolen vyöhykkeistö on perhetyöntekijän huolen mittari. Sen avulla perhetyöntekijä arvioi huolensa astetta, voimavarojaan sekä keinoja, joilla voi auttaa perhettä. Huolen vyöhykkeistön tarkoituksena on auttaa saamaan näkyväksi huolen intensiteetti, sillä tilanteessa on kysymys perhetyöntekijän kokemasta subjektiivisesta tunteesta. (Järvinen ym. 2012, 189.)

Huolen vyöhykkeistössä (Taulukko 1) ei huolta vaiheessa, perhetyöntekijä ajattele, että perheessä on asiat hyvin. Asiat sujuvat sekä työskentely perheessä tuottaa tulosta. Pienen huolen alueessa perhetyöntekijä kokee pientä huolta perheestä, mutta perhetyöntekijä kokee voivansa auttaa perhettä. Alueessa on hyvä puuttua asioihin varhaisessa vaiheessa ja perhetyöntekijän on melko helppoa ottaa asiat puheeksi perheen kanssa. Harmaalla vyöhykkeellä perhetyöntekijän huoli perheestä kasvaa. Ei ole auttamiskeinoja sekä usko niihin on vähissä. Perhetyöntekijä tarvitsee apua ja tukea auttaakseen perhettä, hän kokee myös asiakaskäynnit kuormittaviksi. Suuren huolen alueessa perhetyöntekijä kokee asiakkaiden olevan vaarassa, huolet vaativat toimenpiteitä ja tilanteessa tulisi heti tehdä muutoksia ja päätöksiä. (Järvinen ym. 2012, 189–190.)

Huolen puheeksi ottamisen ennakointilomake on kehitetty puheeksi ottamisen menetelmän tueksi. Ennakointilomake auttaa perhetyöntekijää ennakoimaan puheeksi ottamisen seurauksia sekä millaisia voimavaroja asiakkailla on. Ennakointilomake kehittää myös perhetyöntekijän ammatillista kasvua ja auttaa häntä arvioimaan omaa toimintaansa. Lomakkeen tarkoituksena on, että perhetyöntekijä saavuttaa hyvän dialogin asiakkaiden kanssa ja kuulee myös heidän näkemyk-

sensä asiasta. Lomakkeen ensimmäisen osan tarkoituksena on auttaa perhetyöntekijää ymmärtämään tilannetta, joka aiheuttaa huolta. Toisen osan tarkoituksena on auttaa perhetyöntekijää ottamaan huoli puheeksi asiakkaiden kanssa juuri sopivalla tavalla sekä ennakoida mitä tulee tapahtumaan. Kolmas osa auttaa perhetyöntekijää jälkikäteen tilanteen pohtimisessa ja analysoinnissa. (Järvinen ym. 2012, 191.)

Ei huolta - tilanne	Pieni huoli		Harmaa vyöhyke		Suuri huoli		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei huolta lainkaan	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi tai perheen nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi välitömässä vaarassa. Omat keinot loppussa.	
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.	

Taulukko 1. Työntekijän kokeman perheen lasta koskevan huolen vyöhykkeistö. (Järvinen ym. 2012, 190.)

Asiakaslähtöisyys on asiakkaiden toiveiden ja tarpeiden kuulemista, esimerkiksi tiedottamista asiakkaiden oikeuksiin liittyen. Käytännössä perhetyössä asiakaslähtöisyys on asiakkaiden kuuntelemista ja toiveiden huomioon ottamista. Asiakaslähtöinen lähestymistapa edistää perheen valinta- ja päätösvaltaa sekä valtaistumista eli perheen kyvykkyyttä parantaa omaa elämäänsä ja kokemusta vahvistumisesta. Tilanteessa asiakas käsittää tilanteensa, ongelman ja seuraukset ja on motivoitunut työstämään asioita eteenpäin. Asiakaslähtöisyyttä kuvaavat

seuraavat periaatteet: avoimuus, rehellisyys, luotettavuus, asiakkaan kunnioittaminen, jokaisen kokemuksen ja oman tarinan ainutlaatuisuus, valinnanmahdollisuus sekä kokonaisvaltaisuus. (Järvinen ym. 2012, 18.)

Perheen kanssa työskentelyssä rehellisyys, luottamus ja avoimuus ovat työssä onnistumisen tekijöitä. Asiakkaan kunnioittaminen on asiakkaan ihmisoikeuksien ja itsemääräämisoikeuden tunnustamista sekä niiden toteutumista. Asiakkaan kunnioittamista on myös tunteiden tunnistaminen sekä niiden hyväksyminen ja sanoittaminen. Jokaisen kokemuksen ja oman tarinan ainutlaatuisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki perheet ovat erilaisia ja keskitytään siihen, mikä juuri tälle perheelle on tärkeää ja hyödyllistä. Tärkeää on, että perheelle annetaan yksilöllisiä tukemisen ja auttamisen keinoja. Perhetyöntekijän vastuulla on työprosessin eteneminen. Yhteistyön onnistumista edesauttaa se, ettei perhetyöntekijä asetu osajan ja tietäjän rooliin perheen yläpuolelle. Valinnanmahdollisuus tarkoittaa sitä, että perhetyöntekijä pitää huolta, että perheellä on tietoa myös muista palveluista eli perheellä on valinnan mahdollisuuksia. Kokonaisvaltaisuus perhetyössä on sitä, että asioita käsitellään yksittäisen perheenjäsenen sekä koko perheen näkökulmasta. (Järvinen ym. 2012, 18–22.)

3.2 Suhdeperustainen työ

Vuorovaikutus on tärkeä osa perhetyöntekijän työtä, sillä työssä ollaan koko ajan vuorovaikutuksessa asiakkaiden kuin myös muiden työntekijöiden kanssa. Vuorovaikutusta ovat keskustelu, tavat keskustella sekä luoda yhteistyötä perhetyöntekijöiden ja perheiden välille. Perhetyöntekijä luo omalla toimintatavallaan mallia perheelle, kuinka arjessa täytyisi käsitellä asioita, esimerkiksi olemalla läsnä, kuuntelemalla toisia sekä osoittamalla arvostusta ja välittämistä. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 165.)

Vuorovaikutukseen kuuluvat sosiaaliset suhteet sekä perustaidot muun muassa kyky kuunnella ja tehdä aloitteita. On myös näkymättömiä vuorovaikutustekijöitä, joita jokainen tekee tiedostamattaan, esimerkiksi tapa kätellä, silmiin katsominen ja äänensävyt. Vuorovaikutus on kokonaisvaltainen prosessi, jota ohjaamme, esimerkiksi eleillä, puheilla ja kehon asennoilla. Teemme koko ajan tietoisia ja tiedostamattomia valintoja, kuinka reagoida tilanteissa. Vuorovaikutuksesta välittyy

viestejä ja tilanteen aiheuttamia vihjeitä toisille osapuolille, joita tulkitaan aistien avulla esimerkiksi hymy, kehon liikkeet ja erilaiset tunteet. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 166.)

Vuorovaikutustaitoja voidaan tarkastella vuorovaikutustaitojen perusedellytysten näkökulmasta. Ihminen tarvitsee sekä sosiaalista, että emotionaalista kompetenssia selviytyäkseen erilaisista vuorovaikutustilanteista. Emotionaalinen kompetenssi tarkoittaa ihmisen kykyä tarkastella omia tunteitaan ja tunnistaa toisten tunteita sekä tulla toimeen näiden tunteiden kanssa. Ihminen tietää, millaisissa tilanteissa hän itse pelkää tai iloitsee. Hän pystyy säätelemään omia tunnereaktioitaan ja näkee miten tunteiden säätely vaikuttaa omaan käyttäytymiseen ja ihmissuhteisiin. Yhtenä sosiaalisen tuen muotona on emotionaalinen tuki, jota saadaan perheenjäseniltä ja läheisiltä ystäviltä. Emotionaalinen tuki sisältää huolenpidon, empatian ja rakkauden kokemuksia. Se on luonteeltaan kuuntelemista, ymmärtämistä ja luottamuksen osoittamista. Emotionaalinen ja sosiaalinen kompetenssi liittyvät läheisesti toisiinsa. Näistä puhutaan yleisemmin sosioemotionaalisenä kompetenssina. (Järvinen ym. 2012, 139–140.)

Ihmisen kyky edistää vuorovaikutustilanteissa omia päämääriä ja ylläpitää myönteisiä suhteita muihin ihmisiin kutsutaan sosiaalisiksi kompetenssiksi. Näihin taitoihin kuuluu muun muassa kyky eläytyä elein ja ilmein toisen ihmisen tilanteeseen. Erinäisten elämäkokemusten vuoksi asiakkaalle voi olla vaikea asettua toisen ihmisen asemaan tai osallistua vuorovaikutustilanteisiin elein ja ilmein. Sosiaaliset tilanteet ja odotukset saattavat tuntua erityisen kuormittavilta ja oman tilan tarve voi kasvaa, jos asiakkaalla on vaikea elämäntilanne menossa. Perheyöntekijän tutkiessa asiakkaan vuorovaikutustaitoja, ottaa hän huomioon asiakkaan yksilöllisyyden. Keskeistä sosiaalisessa kompetenssissa on sosiaaliset ja sosiokognitiiviset taidot. (Järvinen ym. 2012, 140.)

Ihmisen kykyä jäsentää ja käsitellä havaitsemaansa tietoa päivittäisessä vuorovaikutustilanteessa kutsutaan sosiokognitiiviseksi taidoksi. Tämä näkyy kykynä arvioida omaa käyttäytymistään ja kykyä asettua toisen asemaan. Vuorovaikutustilanteissa tarvitaan käyttäytymisen muotoja, joita kutsutaan sosiaalisiksi taidoiksi. Näitä taitoja ovat muun muassa toisen kuunteleminen, tilanteessa läsnä oleminen ja vapaaehtoinen toiminta toisen hyväksi vastapalvelusta odottamatta.

Työntekijää ohjaavat toiminnassa asiakkaiden erilaiset tilanteet. Jokaiseen vuorovaikutustilanteeseen ei sovi vain yksi tapa toimia. Vuorovaikutusosaamista on erilaisuuden tunnistaminen, hyväksyminen ja siihen sopeutuminen. (Järvinen ym. 2012, 140.)

Perhetyön keskeisenä tekijänä ammatillisessa yhteistyössä on vuorovaikutusosaaminen asiakassuhteessa. Vuorovaikutus on yhteistyötä, missä asiakas ja perhetyöntekijä toimivat yhteisten päätösten pohjalta. Molemmat ovat yhtä tärkeitä vuorovaikutuksen etenemiselle ja molemmilla osapuolilla on annettavaa vuorovaikutukseen. Perhetyöntekijän käyttämät työmenetelmät perustuvat vuorovaikutukseen. Työn sisältö voi painokkaasti keskittyä perheenjäsenten väliseen vuorovaikutuksen tukemiseen. Omalla asiantuntemuksellaan työntekijä on velvollinen ohjaamaan vuorovaikutuksen kulkua. Perhetyöntekijä tietää millaiset tekijät vievät vuorovaikutusta eteenpäin ja miten auttaa asiakasta etsimään ja löytämään voimavaroja lisääviä tekijöitä. Työntekijällä on myös tieto, mitkä asiat eivät edistä vuorovaikutusta, kuten asioiden kiirehtiminen tai työntekijän halu ratkaista asiakasta koskevia elämän epäkohtia. (Järvinen ym. 2012, 140–141.)

Vuorovaikutuksen tavoitteena ei aina ole yksimielisyyden saavuttaminen, vaan tilan luominen, jossa osapuolet voivat erilaisista näkemyksistä ja mielipiteistä huolimatta saavuttaa yhteisen ymmärryksen. Tämä mahdollistaa yhteisten tavoitteiden laatimisen ja tavoitteiden eteen työskentelemisen. Yhteinen ymmärrys ei tapahdu heti, vaan vaatii aikaa. Perhetyössä työntekijän tehtävänä on kartoittaa jokaisen perheenjäsenen oma todellisuus perheessä. Työntekijää haastaa oman kommunikointityylin ja sensitiivisyyden sopeuttaminen perheen vuorovaikutukseen sopivaksi. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 77.)

Jokaiseen vuorovaikutustilanteeseen vaikuttaa monta eri tekijää, mikä tekee siitä aina ainutlaatuisen tapahtuman. Vuorovaikutuksessa sen ennakoimattomuus tekee siitä haastavaa. Uusissa tilanteissa voidaan luoda rakenteita ja varmuutta erilaisten tekniikoiden avulla, mutta tärkeämpää on kuitenkin halu kuulla asiakasta ja osoittaa aitoa läsnäoloa vuorovaikutuksessa. Perhetyöntekijät kohtaavat perheitä virallisissa tapaamisissa virastoissa ja epävirallisissa tapaamisissa perheiden kotona. Vaikka tapaamiset olisivat ennalta sovittuja tai vapaamuotoi-

sia, täytyy ammattilaisella olla aina selkeä ajatus siitä, miksi tapaaminen järjestetään. Perhetyöntekijöille on neuvottelutaidoista aina hyötyä ja neuvotteluissa työntekijän dialogisuus korostuu. (Vilén ym. 2010, 77.)

Dialogisen suhteen pyrkimyksenä on erilaisten näkökulmien ylläpito ja vastavuoroisen ymmärryksen muodostaminen. Dialogisuudessa keskeisintä on suhtautumis- ja ajattelutapa sekä perusasenne. Ihmiset ovat vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa. Jokaisella on samanlainen arvo ja oikeus olla mukana dialogissa ja dialogin kannalta on tärkeää, että jokainen osallistuja on aktiivinen vuorovaikutuksessa. Toimivan keskusteluyhteyden eli dialogin keskeisiä edellytyksiä ovat kunnioitus, sitoutuminen ja avoimuus yhdessä tekemiseen. Luottamusta tarvitaan myös, jotta uskalletaan olla eri mieltä asioista. Dialogin tavoitteena on ymmärtää lisää toisen sanomasta, mikä taas peilaa puhujan ymmärrystä omasta näkökulmastaan. (Järvinen ym. 2012, 143.)

Dialogilla pyritään yhteisen ymmärryksen rakentamiseen. Tieto ja ymmärrys rakentuvat yhdessä keskustellen. Jokainen tulkitsee asioita sen hetkisen tilanteen, oman kokemuksen ja henkilöhistorian perusteella. Täydellistä yhteistä ymmärrystä ei voida koskaan saavuttaa vuorovaikutuksessa. Tavoitteena voidaan pitää pyrkimystä riittävään yhteisymmärrykseen. Työntekijän on hyvä pohtia, miten hänen kannattaa ajatella, olla ja toimia, jotta vastavuoroinen ymmärrys toteutuisi vuorovaikutuksessa. (Järvinen ym. 2012, 143.)

Työntekijä auttaa asiakkaita vuorovaikutustilanteissa huolehtimalla siitä, että jokaisen osanottajan ääni ja sanat ovat yhtä totta ja arvokkaita. Turvallisuuden tunne lisää uskallusta puhua aroista asioista. Kiireettömyydellä luodaan rauha, joka edistää kuuntelemista. Keskeisintä dialogisuudessa on kuuntelu. Aina ei ole helppoa kuulla vanhempien tai lasten ääntä. Työntekijän tehtävänä on vahvistaa perheenjäsenten keskinäistä yhteisymmärrystä ja kuuntelemista heidän välillään. (Järvinen ym. 2012, 143–144.)

Ulkoista ja sisäistä dialogia tarvitaan vastavuoroisessa suhteessa. Ulkoinen dialogi tarkoittaa työntekijän taitoa kuunnella, mitä ihmiset haluavat sanoa eikä sitä, mitä työntekijä haluaa keskustelusta tietää. Työntekijällä on aktiivisen kuuntelijan rooli. Asiakkaan puhuessa elämästään omin sanoin, on työntekijän tehtävänä

toistaa, kytkeytyä ja tarttua asiakkaan omiin sanoihin. Tämä ylläpitää asiakkaan kokemusta kuulluksi tulemisesta. Työntekijän ei tarvitse tietää asiakkaan kokemuksista paremmin kuin asiakas itse, vaan työntekijän tehtävänä on auttaa asiakasta tiedostamaan, löytämään ja tunnistamaan erilaisia ymmärryksiä asioista. (Järvinen ym. 2012, 144.)

Sisäisessä dialogissa vuorovaikutustilanteessa olevalla henkilöllä on sisäinen ymmärrys tilanteesta ja keskustelluista asioista. Työntekijän on tärkeää tiedostaa, ettei oma sisäinen dialogi ole välttämättä sama kuin, mitä asiakkaan sisäinen dialogi hänelle kertoo. Työntekijän on keskityttävä kuuntelemaan ihmisten omia sanoja ja esitettävä lisäkysymyksiä tarkennukseksi, jotta asioista ei jää väärää käsitystä. (Järvinen ym. 2012, 144.)

Vääristynyt dialogi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että perhetyöntekijät sopivat etukäteen perheen ratkaisuisista huomioimatta perheen näkemyksiä. Jos perhetyöntekijöiden omat tarpeet säätelevät asiakkaiden tavoitteita on myös se vääristynyttä dialogia. Dialogia ei ole se, jos perhetyöntekijä ratkaisee perheen asiat yksin kuulematta muita perheen kanssa työskenteleviä tahoja eikä se, jos asiat ratkaistaan nopeasti huomioimatta kaikkia näkemyksiä tai asioita. Dialogiin perhetyössä ei kuulu yksinpuhelu eikä hiljaa kuunteleminen, ellei ole halua ymmärtää asioita tai ilmaista omia kysymyksiä tai näkemyksiä. (Vilen 2010, 79.)

Ihmisten väliset suhteet, jotka muodostuvat sukulaisuuden, ystävyys- ja tuttuuden kautta kutsutaan sosiaalisiksi verkostoksi. Lapsen sosiaalinen verkosto alkaa yleensä omasta perheestä, minkä jälkeen mukaan tulevat sukulaiset, päivähoito, ystävät, harrastukset ja koulu. Sosiaalinen verkosto muuttuu yleensä iän myötä. Sosiaalisen verkoston rakentumiseen vaikuttavia tärkeitä tekijöitä elämänvaiheiden mukaan ovat perhe, ammatti, parisuhde, ystäväpiiri, sosioekonominen asema, työpaikka ja sukulaiset. Perheenjäsenten kykyyn ylläpitää ja rakentaa sosiaalista verkostoa vaikuttavat monet tekijät, kuten yksilön luonteenpiirre tai vuorovaikutukseen liittyvät tekijät esimerkiksi varhainen erokokemus. (Järvinen ym. 2012, 149.)

Yksilön terveyden ja hyvinvoinnin kokemisessa on sosiaalisen verkoston tuella merkitystä. Sitä paremmaksi ihminen kokee oman hyvinvointinsa, mitä parempi

ja vahvempi tukea antava sosiaalinen verkosto on. Stressinsietokykyyn ja terveyteen vaikuttaa yksilön kokemus omasta hyvinvoinnista. Sosiaaliset verkostot aiheuttavat yleensä myös voimakkaita tunteita. Ne voivat tarjota sosiaalista tukea paljon, vähän tai ei ollenkaan. Esimerkiksi sukulaisuussuhteet tai työyhteisöt voivat sosiaalisena verkostona kuluttaa yksilön voimavaroja ja herättää negatiivisia tunteita. Jos sosiaalinen verkosto on puutteellinen, se voi vahvistaa negatiivisia tuntemuksia ja vähentää kykyä tai halua vaikuttaa oman elämän kulkuun. (Järvinen ym. 2012, 150.)

Perhetyössä työntekijä selvittää ja tekee näkyväksi perheen sosiaalista verkostoa, mitkä ovat sen vahvuudet ja puutteet. Työntekijä voi piirtää perheen kanssa verkostokartan tai kartoittaa muuten sosiaalisen verkoston laajuutta ja laatua. Kartoituksen avulla työntekijä rohkaisee ja ohjaa perhettä vahvistamaan vanhoja hyviä suhteita tai luomaan kokonaan uusia sosiaalisia verkostoja. Samalla perheitä voidaan auttaa tiedostamaan sosiaalisen tuen merkitys perheen hyvinvoinnille. Sosiaalisen verkoston kutsuminen mukaan yhteistyöhön on voimavara ja usein myös onnistumisen edellytys perhetyössä. Tärkeää on, että perhetyöntekijä kutsuu asiakkaan hyväksymiä perheenjäseniä, läheisiä ja muita asianosaisia tai ammattilaisia mukaan etsimään ratkaisuja asiakkaan ongelmatilanteisiin, erityisesti kun ongelmat ovat pitkittyneitä. (Järvinen ym. 2012, 150.)

3.3 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillinen yhteistyö on perhetyössä tärkeää, jopa vaatimus, sillä perheet eivät tule autetuksi vain yhden ammattiryhmän osaamisen voimin. Moniammatillisen työn tavoitteena on perheen ja sen jäsenten tukeminen. Moniammatillisessa työssä on kaikkien osapuolten tärkeää tietää, mitä muut ammattilaiset tekevät asiakkaan kanssa. Joten kaikkien osapuolten olisi hyvä tavata ja keskustella kokonaisvaltaisesti perheen tuen tarpeista. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 288–289.)

Perheellä voi olla laaja viranomaisverkosto, johon kuuluu esimerkiksi neuvola, kouluterveydenhuolto, päivähoito, psykologi tai päihdetyö. Kun perhe tarvitsee perhetyötä, on usein kyse moniammatillisesta työstä. Asiantuntijoiden määrä voi kuitenkin olla joissain tilanteissa myös kohtuuton. Lastensuojelun asiakasper-

heen kanssa voi työskennellä useita kymmeniä ammattilaisia. Liian suuren verkoston kanssa voidaan pohtia, miten tehokasta tai asiakaslähtöistä työskentely voi olla. Työn kohteen mukaan moniammatilliset työryhmät voivat olla jatkuvia tai tarvittaessa käynnistettäviä. (Järvinen ym. 2012, 93.)

Työskentelyn taustalla on yhdessä sovitut pelisäännöt, menettelytavat ja avoin vuorovaikutus. Sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi lähtökohtana on yhdistää toimijoiden osaaminen. Moniammatillisessa asiakastyössä tavoitteena on asiakkaan tilanteen selkiyttäminen, muutoksen tukeminen, yhteistyökumppaneiden työnjaon ja vastuiden selkeyttäminen sekä päällekkäisyyksien vähentäminen. Perheen näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että perhe tietää ketkä työskentelevät heidän asioidensa kanssa ja mitä tukea heiltä odotetaan. Näin ollen myös perheen oma osuus ja vastuu asioiden hoitamisesta selkenee. (Järvinen ym. 2012, 93.)

Moniammatillinen työskentely mahdollistaa yksittäiselle työntekijälle oman ammatillisuuden päälle rakentuvan verkosto- ja vuorovaikutusasiantuntijuuden kehittymisen. Työntekijällä on tärkeä tiedostaa oman osaamisensa rajat ja oman asiantuntijuutensa vahvuudet. Työntekijän tulee nähdä, mihin kokonaisuuteen oma työ sijoittuu ja hallita yhteistyömenetelmiä. Perhetyöntekijällä on moniammatillisessa työskentelyssä vahvuutena perheen arjen tuntemus ja taito perheen tukemisessa arjessa. (Järvinen ym. 2012, 93.)

Moniammatillisen työryhmän jäsenenä perhetyöntekijällä on mahdollisuus oppia ja kuulla toisilta uusia näkökulmia perheen asioihin ja löytää uusia keinoja olla perheelle avuksi. Perheen tilanteeseen moniammatillinen työskentely antaa kokonaisvaltaisen näkemyksen, mihin sisältyy perheen ja eri ammattilaisten näkemyksiä perheen tilanteesta. Perhetyöntekijällä selkeytyy oman ammatillisuuden ja vastuun rajat, kun hän tietää mistä perhe saa muuta apua ja mihin voi perheen tarvittaessa ohjata, jos omat taidot eivät riitä. (Järvinen ym. 2012, 93–94.)

4 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

Perhetyössä yhtenä tavoitteena on vanhemmuuden tukeminen. Vanhemmuus käsitteenä ei ole yksiselitteinen, vaan sitä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Vanhemmuus voi olla juridista, biologista, psyykkistä ja sosiaalista. Juridinen vanhemmuus on yhteiskunnan säätämä oikeus ja velvollisuus, joka sisältää muun muassa lapsen oikeuden perintöön. Lähtökohtaisesti juridinen vanhemmuus määräytyy biologisen vanhemmuuden perusteella. Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa, isän vanhemmuus voidaan todeta verikokeella. Adoptiovanhemmat saavat juridisen vanhemmuuden, missä juridiset velvollisuudet ja oikeudet siirtyvät heille. Adoptiosuhdetta ei voi lain mukaan purkaa. Kun puhutaan biologisesta vanhemmuudesta, tarkoitetaan lapsen ja vanhemman biologista suhdetta eli geeniperimää. Joskus voidaan kuitenkin törmätä tilanteeseen, jossa biologinen vanhemmuus ei ole kenenkään tiedossa. (Vilén ym. 2010, 10–11.)

Kun lapsi on kiinnittynyt häntä hoitavaan aikuiseen ja kokee tunnetasolla aikuisen vanhemmakseen, puhutaan psyykkisestä vanhemmuudesta. Aikuinen on tällöin psyykkinen vanhempi, johon lapsi luottaa. Psyykkisen vanhemmuuden huomiointi lapsen tukemisessa on tärkeää, koska lapsi reagoi parhaiten psyykkisen vanhemman antamaan tukeen, kuten neuvoihin ja hoivaan. Aikuisella, joka huolehtii lapsen arjesta ja on arjessa läsnä, on sosiaalista vanhemmuutta. Sosiaalinen vanhempi voi olla esimerkiksi äidin tai isän puoliso, joka opettaa lapselle elämän arvoja ja toimintamalleja ja vie lasta harrastuksiin ja kouluun. (Vilén ym. 2010, 11.)

Vanhemmuuteen kuuluu lisäksi huoltajuuskäsite. Perheen ulkopuolinen henkilö voidaan määritellä myös lapsen viralliseksi huoltajaksi. Oikeuden päätöksellä tai vanhempien kanssa sopimalla voidaan vaihtaa lapsen huoltajaa. Kun lapsi täyttää 18 vuotta, lapsen huolto päättyy. (Vilén ym. 2010, 11.) Huoltajan tehtävänä on turvata lapsen kehitys ja hyvinvointi. Huoltajalla on oikeus päättää lapsen kasvatuksesta, hoidosta, asuinpaikasta, harrastuksista, koulutuksesta sekä muista henkilökohtaisista asioista. Huoltaja edustaa lasta häntä koskevissa asioissa, ellei laissa ole toisin säädetty. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 190/2019 1:4 §.)

Hyvin toimiva vanhemmuus sisältää lämpöä, rajojen asettamista, valvontaa ja hyväksyntää. Lapsen ja nuoren itsetuntoa, sosiaalisia taitoja ja koulumenestystä vahvistaa kasvatus, joka tukee lapsen yksilöllisyyttä, vahvistaa lapsen tunteidettä ja samalla asettaa rajoja lapsen käyttäytymiselle. Tärkeä osa vanhemmuutta on lapsen ja nuoren perushoito, kuten hygieniasta, ravitsemuksesta ja riittävästä unensaannista huolehtiminen. Lapsen kanssa vietetty aika on tärkeänä osana hyvää vanhemmuutta. (Keränen, Rönkä & Stiller 2001, 58–59.)

Riittävää vanhemmuutta on, että kotoa löytyy läsnä oleva, turvallinen aikuinen. Aikuinen, joka tarjoaa rakkautta ja riittävät rajat. Aikuiselta vaaditaan hyvää itsetuntoa ja tietoisuutta omista tunteista ja tarpeista. Perheessä, jossa on riittävää läsnäoloa, uskalletaan puhua asioista, jaetaan tapahtumia, pettymyksiä ja toiveita. Perheessä tunnistetaan tunteet ja niitä uskalletaan näyttää ja tuoda esiin. (Kristeri 2002, 23–24.)

Riittämättömässä vanhemmuudessa vanhemmat tarvitsevat persoonansa jatkeeksi erilaisia asioita, kuten päihteitä, arvostetun aseman, rahaa ja tavaroita. Tällaisten vanhempien perheessä asioista ei puhuta eikä tunteita näytetä avoimesti. Lapset joutuvat käsittelemään omia tunteitaan ja tarpeitaan itse ja kätkevät ne omaan sisimpäänsä, koska he ovat vielä kykenemättömiä omien tunteidensa käsittelyyn. (Kristeri 2002, 25–27.)

Saarnion (2004, 244.) mukaan Häggman-Laitila ym. (2001) teoksessa kerrotaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapsi-projektista (1996–2001), missä tarkastellaan vanhempien omia näkökantoja vanhemmuuteen. Projektissa mukana olleet vanhemmat arvioivat omaa tuen tarvetta vanhemmuudessa. Tuen tarpeeksi korostuivat vanhempien vastuun jakamiseen ja ajankäyttöön liittyvät ongelmat sekä äitien ja isien uupumus, epävarmuus ja jaksamattomuus vanhempiana. Muiksi tuen tarpeiksi nousivat perheenjäsenten terveydentilaan, parisuhteeseen, sosiaaliseen verkostoon, lasten kasvatukseen ja hoitoon liittyvät kysymykset.

4.1 Vanhemmuuden vahvistaminen

Jokaisella ammattilaisella ja vanhemmalla on oma käsityksensä hyvästä tai riittävästä vanhemmuudesta. Kun työskennellään perheissä, jotka ovat lastensuojelun asiakkaina, on tärkeää tiedostaa yksilölliset käsitykset hyvästä ja riittävästä

vanhemmuudesta. Perhetyöntekijä määrittelee omalta osaltaan ammattilaisena sitä, mikä on normaalia vanhemmuutta, esimerkiksi lapsen kasvua ja kehitystä arvioitaessa. (Järvinen ym. 2012, 126.)

Vanhemmuuteen liittyy myös riskitekijöitä, kuten päihteiden käyttö, psyykinen sairaus tai puutteellinen tietämys lasten kasvatuksesta ja hoivasta. Sosiaalinen eristyneisyys, asosiaalisuus, vanhempien alhainen koulutustausta ja puute peruselinoloissa voivat vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. Pääsääntöisesti jokainen vanhempi haluaa lapselleen hyvää, oli riskitekijöitä tai ei. Hyvän haluaminen on voimavara, jonka löytäminen, vahvistaminen ja arvioiminen avaavat mahdollisuuksia vanhemmalle ja lapselle. Perhetyöntekijän tehtävänä on vanhempien omien voimavarojen tukeminen ja myönteisen vanhemmuuden esiin tuominen. (Järvinen ym. 2012, 127.)

Perhetyöntekijä huolehtii, että ongelmat vanhemmuudessa ja vanhempien yhteisessä toiminnassa kuullaan ja tuodaan esille. Ratkaisuja etsitään yhdessä vanhempien kanssa. Vanhemmat kaipaavat tukea vanhemmuuteen, koska lähes kaikki vanhemmat kokevat epävarmuutta ja riittämättömyyttä vanhempana. Sosiaalisten suhteiden tuoma tuki, vanhemman ajatukset ja tunteet lapsesta sekä itsestään vanhempana ovat merkityksellisiä ja tärkeitä asioita. (Järvinen ym. 2012, 127.)

Kaikki asiat, mitkä vaikuttavat vanhempien mielikuviin ja käsityksiin omasta lapsestaan, vaikuttaa siihen, millaiseksi lapsi kasvaa. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla tämän asian työstäminen on erittäin tärkeää. Perhetyöntekijän tehtävänä on muistaa, että asioita tarkastellaan myös lapsen näkökulmasta, esimerkiksi keskusteltaessa parisuhteesta ja vanhemmuudesta. Vanhempien omat ongelmat voivat vallata kaiken ajan ja tilan. Tällöin perhetyöntekijän on tietoisesti pidettävä mielessä vanhemmuuden arviointi lapsen tarpeista käsin ja lapsilähtöisesti. Työntekijän vastuulla on palauttaa ajelehtiva keskustelu kysymyksiin, millaista vanhemmuutta tämä lapsi tarvitsee tässä hetkessä ja millaista vanhemmuutta lapsi saa. (Järvinen ym. 2012, 128.)

4.2 Ohjaaminen lasten hoidossa ja kasvatuksessa

Kasvattajan roolissa vanhempien epävarmuus ja epätietoisuus on lisääntynyt. Ongelmatilanteissa vanhempien on vaikea löytää uusia ja toimivia selviytymistapoja, koska vanhemmuus on saattanut muodostua vanhemmille monimutkaiseksi ja jäsentymättömäksi asiaksi. Kasvattajan roolin ja vanhempien kasvatustietoisuuden vahvistaminen kuuluvat perhetyöntekijän tehtäviin. Esimerkiksi perhetyöntekijä voi yhdessä vanhempien kanssa pohtia uusia toimintatapoja ja arkipäivän tilanteita, jotka liittyvät vaikeisiin kasvatustilanteisiin. (Järvinen ym. 2012, 131.)

Kasvatustietoisuus tarkoittaa vuorovaikutuksen merkitystä, kasvatuksen ja hoidon päämääriä ja tietoa ja ymmärrystä lapsen kasvun ja kehityksen lainalaisuuksista kasvatuksessa. Kasvatus on kulttuuriin sidottu ilmiö. Siinä on mukana eri kasvattajien kulttuuriin kuuluvat ja sen hyväksymät käsitykset ja arvot. Kasvatuksen tarkoituksena on auttaa yksilöä sopeutumaan yhteisöön, jota tukee yhteisön olemassa olevat normit, arvot ja rakenteet. Länsimaisessa kulttuurissa korostuu lasten näkemyksen kuuleminen lasta koskevissa asioissa ja lapsuuden suojelun korostaminen. (Järvinen ym. 2012, 131.)

Vanhemmilla ja työntekijällä on erilaiset roolit lapsen kasvatustehtävässä. Vanhemmat kasvattavat lasta, tekevät päätökset ja kantavat vastuun omasta toiminnastaan. Työntekijä kannustaa vanhempia toimimaan lapsen ensisijaisena kasvattajana ja antaa palautetta tilanteiden mukaan. Työntekijä pyrkii auttamaan vanhempia kuuntelemalla ja löytämällä ratkaisuja kasvatustilanteisiin. Työntekijän tehtävänä on selvittää molempien vanhempien arvopohja ja kasvatuskäytännöt, joille kasvatus perustuu. Arkipäivän kasvatukseen kuuluvat onnistuneet ja ei niin onnistuneet valinnat. Työntekijä voi ajatella, ettei ikinä itse toimisi samalla tavoin, kun vanhemmat toimivat. Silti työntekijä ei voi kieltää vanhempia toimimasta omalla tavallaan, kunhan se ei vahingoita perheenjäseniä. (Järvinen ym. 2012, 131.)

Työntekijän on tärkeää ohjata vanhempia näkemään toimintansa seuraukset ja herättää vanhempia kantamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä löytämään rajat ja toimintatavat omassa vanhemmuudessaan. Kasvatustilanteessa näkyy

kasvattajan valinnat, esimerkiksi miten hän ohjaa lasta ja miten näyttää tunteitaan vuorovaikutustilanteessa tai miten hän pystyy erittelemään omien kasvatustapojen oikeutusta ja perusteita. Tämä on vanhemman kasvatustietoisuutta. (Järvinen ym. 2012, 131.)

Erikssonin ja Arnkilin (2005, 31.) kuvaamassa ajattelumallissa tarkastellaan lastenhoidon ja kasvatuksen ohjaamista. Siinä yhdistetään kontrolli ja tuki, jotka toimivat rinnakkain, eivät toistensa vastakohtina. Tuki- ja kontrolliyhdistelmän toteutumista voidaan pitää vastakohtina. Voidaan kysyä voimaannuttavatko vai alistavatko työntekijän toimet vanhempaa. Tuki- ja kontrolliyhdistelmään kuuluu neljä ulottuvuutta: voimaannuttava tuki, voimaannuttava kontrolli, alistava tuki ja alistava kontrolli.

Uusien näköalojen avaaminen, oman ymmärryksen ja kokemuksen jakaminen ja kannustus ovat voimaannuttavaa tukea. Pohjimmiltaan tuessa on kyse reflektiivisen toiminnan opettamisesta. Perhetyöntekijä voi kannustaa vanhempaa asettamaan lapselle rajoja, esimerkiksi ruutuajan käytössä tai lapsen kiukutellessa kotiintuloajoista. Vanhempien kanssa voi pohtia vaihtoehtoisia toimintatapoja ja ottaa puheeksi lapsen iän ja kehitystason mukaisen hoidon ja kasvatuksen. (Järvinen ym. 2012, 132.)

Perhetyöntekijä tekee näkyväksi keskusteluissa arjen tapahtumat ja auttaa ymmärtämään ne kasvatuksen arvoiksi. Työntekijä on valmis ottamaan selvää vanhempia askarruttavista kasvatuksen asioista ja vastaamaan vanhempien kysymyksiin oman koulutuksensa ja kokemuksensa pohjalta. Perhetyöntekijä haastaa vanhempia pohtimaan erimielisyyksiä toiminnan ja puheen välillä sekä auttaa näkemään onnistuneet asiat perheessä. (Järvinen ym. 2012, 132.)

Voimaannuttavalla kontrollilla tarkoitetaan huolten esiin nostamista, rajoista kiinni pitämistä ja rajojen asettamista ei-toivotulle käyttäytymiselle. Sosiaali- ja terveystieteiden kentällä on totuttu puhumaan tukemisesta ja usein kontrollilla on negatiivinen sävy työn tekemisessä. Kontrolli liittyy kaikkeen vuorovaikutukseen, mutta ei hallintaan. Hallinnan tarkoituksena on kahlita asiakkaan vapaus ja alistaa asiakas

toimimaan työntekijän ehdoilla. Kontrollilla pyritään rajoittamaan meneillään olevia prosesseja ja muuttamaan epätoivottua tilannetta, myös toivottua muutosta. (Järvinen ym. 2012, 133–134.)

Perhetyöntekijä toteuttaa voimaannuttavaa kontrollia ottamalla puheeksi hänelle herännyt huoli. Perhetyöntekijän on mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tärkeää tuoda vanhemmille esiin noussut huoli, esimerkiksi lapsen likaisuudesta tai puutteellisesta ravinnosta. Tapahtuman jälkeen on välttämätöntä puuttua vanhempien kasvatuskäytäntöjen epäkohtiin. (Järvinen ym. 2012, 134.)

Puolesta tekeminen, riippuvuuden luominen ja ylläpitäminen sekä yliymmärtäminen ovat alistavaa tukea. Jättämällä huomioimatta vanhemman aktiivisen roolin, perhetyöntekijä voi tietämättään lisätä vanhemman epävarmuutta. Esimerkiksi perhetyöntekijä voi jatkaa vanhemmalle näyttämänsä hoitovaihetta huomauttamatta, että vanhempi olisi itse halukas osallistumaan tilanteeseen. Kun työntekijä nostaa onnistumisen rajaa omien kasvatuskäytäntönsä pohjalta, on se myös alistavaa tukea. Käytännössä tämä voi tapahtua siten, että työntekijä tekee asioita vanhempien puolesta, koska oman kokemuksensa pohjalta hän selviytyy niistä nopeammin kuin vanhemmat. (Järvinen ym. 2012, 134–135.)

Yleisten periaatteiden ja omien arvojen puskemista ilman tilanteen ja perheen erilaisuuden ja ainutlaatuisuuden huomiointia kutsutaan alistavaksi kontrolliksi. Tämä näkyy siten, että työntekijä ratkaisee lasten välisiä ristiriitoja huomioimatta vanhempien kasvatuskäytäntönsä. Työntekijä, joka kontrolloi asiakasta alistaen tuo omat kasvatuskäytäntönsä ilmi eikä toimi yleisten kasvatuseriaatteiden mukaisesti. Tietämättään työntekijä voi viedä vanhemmalta aikuisen roolin ja itseluottamuksen lasten kasvattajana. Voimaannuttavan tuen ja voimaannuttavan kontrollin tehtävänä on lisätä asiakkaan toimintakykyä ja hallintaa omassa elämässään. Työntekijän ei ole aina helppoa nähdä voimaannuttaako vai alistaako hänen valitseman ohjausmenetelmä. (Järvinen ym. 2012, 135.)

Perhetyössä ei ole oikeaa tapaa ohjata vanhempia kasvatustehtävässä, vaan työntekijän tuleekin kokeilla eri ohjaustapoja keskustellen perheen kanssa ja muuttaen toimintaansa tarpeen mukaan. Työskentelyprosessin edetessä jatkuva

reflektointi ja oman ohjauksen arviointi auttavat työntekijää näkemään oman toimintansa seuraukset. Asiakkaan toimintakyvyn lisääntyminen ja elämän hallinta näkyy onnistuneena ohjauksena. Perhelähtöisessä työssä perusajatuksena on löytää perheen vahvuudet ja vahvistaa niitä, joilla lisätään perheen omaa toimintakykyä. Vanhempien oma toimintakyky lisää uskoa selviytyä kasvatustehtävässä ja vähentää vanhempien riippuvuutta ammatillisesta avusta. (Järvinen ym. 2012, 135.)

5 PALVELUN LAATU JA ARVIOINTI

5.1 Palvelun laatu

Suomessa sosiaalialan laatuajattelun kehitys alkoi muiden yhteiskunnan alojen laatuajattelun kehittymisenä, erityisesti liike-elämässä. 1990-luvun suuren laman myötä laatuajattelun kehittyminen voimistui, kun taloudellisten resurssien vähenemisen vuoksi alettiin tutkia työn sisältöjä. Selvitettiin, mitä vähenevillä taloudellisilla resursseilla voidaan saada aikaan. Vuonna 1995 annettiin ensimmäinen valtakunnallinen suositus sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinnan järjestämisestä ja sisällöstä. Samaan aikaan laatuajattelu yhdistyi lastensuojeluun. Suomen Kuntaliitossa selvitettiin avohuollon laatupolkuja, Lastensuojelun Keskusliitto selvitti sijaishuollon laadun elementtejä ja Stakes kehitti huostaanoton laatua. Näiden toimijoiden yhteistyössä ja läänien kanssa järjestettiin alueellisia lastensuojelun laatukoulutuksia. (Laaksonen 2004, 256.)

Laaksonen (2004, 256.) kirjoittaa, että tänä päivänä on tarjolla monella eri paikkakunnalla laadukkaita, monipuolisia ja kehittyneitä lastensuojelun palveluja. Laadun kehittäminen ei ole projekti, jossa on alku ja loppu, vaan laadun kehittämisen tarve on jatkuvaa. Valtakunnallisella tasolla on kolme kehityssuuntaa, jotka edellyttävät lastensuojelun laadun tarkastelua. Eri puolella Suomea on ongelmia palvelujen saatavuudessa. Toisella alueella on kysyntää enemmän kuin tarjontaa ja toisaalla tarjolla olevat palvelut eivät vastaa uusien asiakkaiden tarpeisiin.

Yhä enenevässä määrin palvelut ostetaan muualta kuin omasta kunnasta. Kunnat kilpailuttavat ostopalveluja määrittelemiensä kriteerien perusteella. Tästä muodostuu lastensuojelun laadun toinen haaste. Lapsen kannalta olennaisiin asioihin vertailun kohdistamiseksi tarvitaan yhteistä, vakiintunutta hoidon laadunarvioinnin järjestelmää. Laatuvaatimusten kattavuus osoittautuu kolmanneksi haasteeksi. Yksityisten palvelujen lupa- ja valvontamenettely on saamassa päivitettyä lakisääteisiä raameja. Laadun varmistuksen pitäisi olla sama kaikkialla, koska lapsen kannalta on merkityksetöntä kuka palvelun tuottaa. (Laaksonen 2004, 256.)

Perusajatuksena laadukkaan toiminnan tuottamisessa on toimivan työyhteisön ja sovitun työtavan avulla asetettujen tavoitteiden mukaiset tulokset, joihin asiakkaat ovat tyytyväisiä. Työyhteisön rakenteita, työprosesseja ja tuloksia tutkitaan säännöllisesti ja arvioidaan eri näkökulmista laadun kehittämisessä. Alasta riippumatta, on ominaisia piirteitä, joita pidetään laadukkaana palvelutoimintana. Olennainen osa tulosten arvioinnissa on asiakastyytyväisyys ja asiakkaan tarpeisiin vastaaminen toiminnan lähtökohtana. Työskentely etenee jatkuvassa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa ja se on läpinäkyvää ja avointa. (Laaksonen 2004, 257.)

Toiminnan arvot ja tavoitteet sekä perustehtävä ja jokaisen työntekijän oma työkuva ovat yhdessä määritelty palveluita tuottavassa yksikössä. Työhön eli perustehtävän toteuttamiseen on kuvattu siihen kuuluvat eri vaiheet ja sisältö. Yhdessä on sovittu toimintatavat, kuten käytettävät työmenetelmät ja prosessien dokumentointi. Toiminnan rakenteet eli yksikön toimintaympäristö järjestetään sellaiseksi, että ne tukevat perustehtävän toteuttamista parhaalla mahdollisella tavalla. Niihin kuuluvat sijainti ja tilat konkreettisena toimintaympäristönä ja toiminnan resursseina muun muassa koulutus, työnohjaus ja henkilöstön määrä. (Laaksonen 2004, 257.)

Laadun ylläpitämiseksi toimintaa arvioidaan säännöllisesti itse ja kerätään asiakailta ja yhteistyökumppaneilta palautetta. Arviointia tehdään monella tasolla. Tarkastellaan yksikössä arvojen ja toimintaperiaatteiden ajantasaisuutta ja toteutumista työyhteisön ja yksittäisen työntekijän toiminnassa. Tällä arvioidaan, tehdäänkö oikeita asioita työyksikössä. Arvioidaan, onko työssä toimittu suunnitellun prosessin mukaisesti vai pitääkö sitä muuttaa. Tämä vastaa kysymykseen teemeko oikeat asiat oikein. Viimeisenä kysymyksenä voidaan esittää, saammeko aikaan sitä, mitä haluamme. Tämä selvitetään, miten tavoitteet on saavutettu yksittäisen asiakkaan kannalta tai esimerkiksi koosteena vuoden aikana palveltujen asiakkaiden kannalta. Palautteet ja arvioinnit dokumentoidaan ja näiden analysoinnin perusteella päätetään työskentelyn kehittämisestä yksikössä. (Laaksonen 2004, 257–258.)

Laadun kehittämisen ensisijaisena tavoitteena lastensuojelussa on varmistaa lapsen edun toteutuminen parhaalla mahdollisella tavalla. Laadun kehittäminen

on yksittäisen työntekijän ja työyhteisön etu. Esimerkkinä työntekijän stressi ja uupuminen. Työn epäselvä kokonaiskuva, päämäärättömyys, tuen puute ja vaikeus hallita työn kuormaa aiheuttavat stressiä ja uupumista työntekijässä ja työyhteisössä. Kun työtä avataan ja selkeytetään laadun kehittämisen yhteydessä, jää työntekijälle enemmän voimia olennaiseen. Avoimesti esillä oleva perustettava ja työmenetelmät, toiminnan kirjaaminen ja arviointi riittävät tarvittaessa juridisesti, jos ristiriitatilanteita syntyy. Laadukas toimintatapa antaa turvaa työntekijöille. (Laaksonen 2004, 258.)

5.2 Palvelun laadun tuki

Sosiaalihuoltolaissa (2014/1301, § 47) on määritelty, että toimintayksikön tai toimintakokonaisuudesta vastaavan tahon on laadittava sosiaalihuollon laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi omavalvontasuunnitelma. Omavalvontasuunnitelmaa käytetään myös asiakastyöhön osallistuvan henkilöstön riittävyden jatkuvaa seuranta varten. Omavalvontasuunnitelman toteutusta seurataan säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella asiakkailta, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä toimintayksikön henkilöstöltä. Julkisessa tietoverkossa ja muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla julkaistaan omavalvontasuunnitelma sekä omavalvontasuunnitelman toteutumiseen perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään omavalvontasuunnitelman sisältö, laatiminen ja seuranta.

Yksityisen palveluntuottajan ja hyvinvointialueen on varmistettava palvelujen saatavuus, jatkuvuus, laatu, asiakkaiden yhdenvertaisuus ja turvallisuus omavalvonnassaan. Lain mukaisessa toiminnassa yksityisen palveluntuottajan ja hyvinvointialueen on varmistettava omavalvonnalla sopimusten noudattaminen ja lainmukainen hoitaminen. Palvelujen ja tehtävien omavalvonta toteutetaan osana niiden järjestämistä ja tuottamista. Yksityisen palveluntuottajan ja hyvinvointialueen on laadittava niiden vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma. Kyseisessä ohjelmassa määritellään, miten velvoitteiden noudattaminen kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 2021/612 § 6:40.)

Omavalvontaohjelmassa on oltava näkyvissä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutumista, laatua, turvallisuutta ja yhdenvertaisuutta seurataan ja havaittuja puutteita korjataan. Laissa on erikseen säädetty omavalvontaohjelman osaksi omavalvontasuunnitelmat ja potilasturvallisuussuunnitelmat. Omavalvontaohjelman tarkemmasta sisällöstä ja sen toteutumisen seurannasta antaa Valvira määräykset. Omavalvontaohjelman yleisestä sisällöstä ja laatimisesta antaa Sosiaali- ja terveysministeriö asetuksella tarkempia säännöksiä. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 2021/612 § 6:40.)

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on hyvinvointialueiden kanssa yhdessä määritellyt, miten asiakaspalautetta kerätään kansallisesti yhtenäisellä tavalla sosiaali- ja terveystaluuissa. Tähän mennessä Suomessa ei ole yhtenäisellä tavalla kerätty asiakaspalautetta sosiaali- ja terveystaluuissa, vaan kyselyitä on tehty monella eri tavalla. Tämän tavoitteena on, että asiakaspalautetta kerätään yhtenäisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla koko maassa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.)

Nykyiset eri tavat kerätä kyselyitä tulee uudistaa vastaamaan kansallisen asiakaspalautteen sisältöä ja rakennetta. Kansallisesti kerätyn yhtenäisen asiakaspalautteen hyötyjä ovat, että yhtenäinen tiedonkeruu tuottaa vertailukelpoista, laadukasta ja ajantasaista tietoa asiakaskokemuksista sote-palveluuissa. Koottua tietoa voidaan hyödyntää laajasti kansallisessa seurannassa ja ohjauksessa. Asiakkaiden tyytyväisyys on yksi palvelun valinnassa hyödynnettävä tieto. Kerätty tieto on vertailukelpoista ja objektiivista tietoa, jota asiakkaat voivat seurata ja arvioida käyttämiensä palvelujen laadun ja eri palveluntuottajien välillä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.)

5.3 Palvelun laadun valvojat

Suomessa sosiaali- ja terveysministeriö suunnittelee ja ohjaa sosiaali- ja terveystaluujen tuottamista. Ministeriö tukee palvelujärjestelmän jatkuvaa kehittämistä hankerahoituksella. Ohjausvälineinä ministeriöllä toimii taloudelliset ja tiedolliset resurssit. Ministeriön vastuulla on vastata yhteyksistä poliittiseen päätöksentekoon, valmistella lainsäädäntö ja ohjata sen toteutumista. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveystaluuja suuntaviivat, valmistelee uudistukset ja ohjaa niiden

toteuttamista sekä yhteensovittamista. Se johtaa ja ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaaliturvan palvelujen kehittämistä ja toimintapolitiikkaa. Ministeriön tulosohjauksessa on THL eli terveyden ja hyvinvoinninlaitos, joka tutkii ja kehittää lapsiperheiden palveluja ja lapsi- ja perhepolitiikkaa sekä lasten ja nuorten elinoloja, terveyttä ja palveluja. (Järvinen ym. 2012, 60.)

Valvira on sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto, joka on sosiaalihuollon valtakunnallinen ohjaus- ja valvontaviranomainen. Sen tehtävänä on ohjata aluehallintovirastoja niin, että sosiaalihuollon ohjaus ja valvonta ovat yhdenmukaisia koko maassa. Sosiaalihuollon eri osa-alueille, kuten vanhustenhuoltoon, lastensuojeluun ja päihdehuoltoon, Valvira laatii yhdessä aluehallintovirastojen kanssa valtakunnallisia valvontaohjelmia. (Järvinen ym. 2012, 60.)

Aluehallintovirastot (AVI) ovat ohjaamassa ja valvomassa kuntien käytännössä tapahtuvaa palvelutoimintaa. Aluehallintovirastosta hakevat yksityiset sosiaalipalvelujen tuottajat luvan toiminnalleen ja ilmoittavat sinne toiminnan aloittamisesta. Hankerahoituksen avulla aluehallintovirastot ohjaavat palvelujärjestelmän kehittämistä. Perhetyön käytännön toteuttaminen on aluehallintovirastojen valvonnassa. Jos asiakas kokee tulleen väärinkohdelluksi perhetyössä, voi hän tehdä kantelun aluehallintovirastoon. Aluehallintovirasto pyytää kunnasta lausunnon asiaa koskien ja tutkii sen perusteella kantelun ja tarvittaessa ohjaa kuntaa menettelytapojen muutoksessa. (Järvinen ym. 2012, 60.)

Vuosina 2003–2007 Sosiaali- ja terveysministeriö toteutti laajaa Sosiaalialan kehittämishanketta, jonka tavoitteena oli turvata palvelujen saatavuus koko Suomessa. Tämä oli valtioneuvoston periaatepäätös sosiaalialan tulevaisuuden turvaamiseksi, joka ohjasi ja linjasi 2000-luvun suurinta sosiaalipalvelujen kehittämistehtävää. Sosiaalialan kehittämishankkeen tavoitteeseen pyrittiin uudistamalla lainsäädäntöä, turvaamalla henkilöstön osaaminen ja riittävyys, vahvistamalla kuntien rahoitusta ja kannustamalla kuntia tekemään kestäviä uudistuksia sosiaalipalveluissa sekä uudistamalla rakenteita ja toimintakäytäntöjä. (Järvinen ym. 2012, 62.)

Sosiaalialan kehittämishankkeen aloittamaa laajaa kehittämistoiminnan kokonaisuutta jatkaa sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste).

Se toimii strategisena ohjausvälineenä, jolla johdetaan ja uudistetaan suomalaista sosiaali- ja terveystaloutta. Kehittämishankkeen tavoitteena on parantaa palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja kaventaa alueellisia eroja ja lisätä osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia. (Järvinen ym. 2012, 62.)

Järvisen ym. (2012, 62) teoksen Perheen parhaaksi kirjoittamisen aikana valmistettiin uutta Kaste-ohjelmaa vuosille 2012–2015. Näiden laajojen kehittämishankkeiden jälkeen kehittämistyön suuntaa ja ohjausta toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toteuttamishankkeet. Valtion peruspalveluohjelma määrittelee kunkin hallitusohjelman nelivuotiskauden erityiset painopistealueet sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä niille käytettävissä olevat resurssit.

Perhetyön toteuttamisessa ovat yhä suuremmassa määrin mukana yksityiset palveluntuottajat. Kunnat ovat alkaneet ostaa yhä enemmän yksityisiltä toimijoilta perhetyön palveluja, koska palvelujen tarpeet ovat lisääntyneet EU:n kilpailutuslainsäädännön sekä tilaajatuottajamallisen palvelujärjestelmän yleistymisen myötä. Työn laatu ja erityisosaaminen sekä asiakkaiden tarpeista lähtevien erityispalvelujen järjestämisen mahdollisuus korostuvat yleistymisen myötä. (Järvinen ym. 2012, 66.)

Valvontaviranomainen toteuttaa yksityisten sosiaalipalvelujen valvontaa muun muassa antamalla palveluntuottajille tarpeellista neuvontaa ja ohjausta. Yksityisen palveluntuottajan täytyy joka vuosi antaa lupaviranomaiselle toimintakertomus, jossa ilmoitetaan toimitiloissa, henkilöstössä ja toiminnassa tapahtuneet muutokset. Valvontaviranomainen saa tarkastaa palveluntuottajan tässä laissa tarkoitetun toiminnan, toimintayksiköt ja toimitilat silloin kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi määrätä perustellusta syystä aluehallintoviraston tekemään tarkastuksen tai perustellusta syystä pyytää hyvinvointialuetta hoitamaan tarkastuksen. Tarkastus saadaan tehdä etukäteen siitä ilmoittamatta. (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011 5: 15–18 §.)

Lupaviranomainen voi antaa yksityiselle palveluntuottajalle huomautuksen, jos valvonnan tai ohjauksen yhteydessä huomataan ja todetaan, että palveluntuot-

taja on toiminut virheellisesti tai on jättänyt velvollisuutensa täyttämättä. Lupaviranomainen voi määrätä puuttuvien asioiden korjaamisesta sekä epäkohtien poistamisesta, jos palveluntuottaja ei ole täyttänyt luvanhaku- tai ilmoitusvelvollisuuttaan, toiminta on lain vastaista tai palveluissa huomataan toimia, jotka vaarantavat asiakasturvallisuuden. (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011 5: 19–20 §.)

Asiakasturvallisuuden vaarantuessa lupaviranomainen saa heti kieltää toiminnan, toimintayksikön, osan tai laitteen käyttämisen. Lupaviranomainen saa sakon uhalla tai toiminnan keskeyttämisellä velvoittaa palveluntuottajaa korjaamaan tarvittavat asiat. Lupaviranomaisella on myös oikeus perua palveluntuottajan luvat kokonaan tai osittain, jos palveluntuottaja ei ole reagoinut aiempiin määräyksiin tai huomautuksiin tarvittavien asioiden korjaamiseksi. (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011 5: 21–23 §.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Kyselylomake

Hyvin laadittu kyselylomake on tutkimuksen onnistumisen kannalta keskeistä. Tutkimuksen aiheen ollessa selvillä, perehdytään aikaisempaan aiheesta julkaistuun tutkimukseen. Aikaisemmista tuloksista näkee, mitä kaikkea aiheeseen liittyvää on jo tutkittu, millä menetelmillä, mittareilla ja millaisella otannalla. Valmiiden mittareiden käytössä on etuna se, että tutkimustuloksia voidaan verrata aikaisempiin tuloksiin ja sisällyttää se osaksi analyysia. (Vastamäki & Valli 2018, 115.)

Vanhemmilla on myös matalampi kynnys vastata kyselylomakkeeseen paremmin kuin esimerkiksi haastatteluun. Kyselylomake sopii vanhemmille, sillä he voivat itse pohtia vastauksia ja täyttää lomakkeen yksin kotonaan. Mielestämme on myös tärkeää, ettei yhteistyötaho ole mukana vanhempien kanssa täyttämässä lomaketta, koska vanhemmat eivät ehkä uskalla olla tilanteessa täysin rehellisiä ja työntekijät saattavat tiedostamattaan ohjailia vanhempia vastaamaan tietyllä tavalla.

Määrällisessä tutkimusmenetelmässä kyselylomake on tavallisin aineiston keräämisen tapa. Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja lukee ja vastaa itse lomakkeella esitettyihin kysymyksiin. Etuna kyselylomakkeen käytössä on, että vastaaja jää aina tuntemattomaksi. Tyypillisimpänä riskinä kyselylomakkeen käytölle on, että vastausprosentti voi jäädä hyvin alhaiseksi. Tätä nimitetään tutkimusaineiston kadoksi. Sähköinen kyselylomake toimii, kun vastaajien joukko muodostuu yritysten tai organisaatioiden toimijoista, joissa perusjoukko on riittävän suuri ja kaikilla on teknisesti yhtäläiset mahdollisuudet vastata kyselylomakkeeseen. (Vilkkä 2021b.)

Kyselylomake on hyvin perinteinen tapa kerätä tutkimusaineistoa. Tänä päivänä on tullut mukaan sähköiset kyselyt. Kysymykset lomakkeeseen tulee muotoilla todella tarkasti ja huolellisesti. Sanavalinnoilla on myös merkitystä, jotta kysymyk-

set varmasti ymmärretään oikein. Helposti ymmärrettävää tekstiä on lisäksi mielekkäämpää lukea. Kysymyksien täytyy olla selkeitä ja yksiselitteisiä, eivätkä ne saisi olla johdattelevia vastaamaan tietyllä tavalla. (Valli 2018.)

Alun perin meillä oli tarkoituksena toteuttaa kysely paperiversiona, mutta päädyimme valitsemaan sähköisen kyselylomakkeen, joka helpottaa vastausten takaisin saamisessa. Paperisen version toimittamisessa ja takaisin saamisessa näimme paljon ongelmakohtia, mitkä johtivat sähköisen kyselyn valitsemisessa tutkimusaineiston keräämiseen. Kyselyn toteutimme Webropol nimisellä alustalla, jolla kyselyyn vastataan sähköisesti, joko puhelimella tai tietokoneella. Sähköinen versio voi kuitenkin rajata kyselyyn vastaajien määrää, mutta tämän riskin me kyselyn valinnassa otimme.

Sähköisen kyselyn avulla saimme vastaukset kerättyä anonymisti vanhemmilta. Kysely oli auki määräpäivään asti ja sen sai vanhempi tehdä itselleen sopivana ajankohtana. Kyselyä ei kuitenkaan saanut jatkettua enää uudelleen, vaan kysely piti täyttää loppuun heti kun se oli aloitettu. Kyselyn pituutta mietimme suunnitteluvaiheessa tarkkaan, jotta vanhemmilla pysyy mielenkiinto kyselyyn vastaamisessa. Kyselyn ollessa liian pitkä, voi motivaatio kyselyn täyttämiseen hiipua heti alkuun. Kyselylomakkeemme pituus on kaksi sivua, mikä pitää sisällään 12 kysymystä (Liite 2).

Kyselyn alkuun liitimme saatekirjeen, jossa korostimme vastausten tärkeyttä ja loimme luottamusta vanhempien ja meidän välillemme. Kerroimme siinä vanhemmille, että kyselyn vastaukset kerätään anonymisti ja kyselyn täyttäminen on täysin vapaaehtoista. Saatekirjeeseen kirjoitimme selkeät ohjeet kyselyyn vastaamiseen ja omat yhteystietomme, jos vastaamisessa ilmenisi jotain ongelmia tai kysyttävää. Yhteydenotto voi kuitenkin rikkoa anonymiteettiä, mutta koimme sen tärkeäksi vaihtoehdoksi annettavana vanhemmille. (Liite 1.)

6.2 Määrällinen tutkimus opinnäytetyössä

Ennen kyselyn toteuttamista lähdimme pohtimaan aihetta ja totesimme, että laadullinen tutkimus sopii aiheeseemme, koska halusimme saada tarkkaa tietoa siitä, millaista vanhempien tukeminen käytännössä on perhetyössä. Opinnäyte-

työn edetessä analyysivaiheeseen asti huomasimme, että tutkimuksemme osoitautui sittenkin määrälliseksi eli kvantitatiiviseksi tutkimukseksi. Tämä muutos ei itsessään vaikuttanut opinnäytetyömme sisältöön, sillä halusimme silti kokonaisvaltaisesti perehtyä tutkimaamme aiheeseen.

Halusimme saada tietoa vanhempien tukemisesta mahdollisimman laajasti, esimerkiksi onko vanhempien tukeminen riittävää, millaista tukea he saavat ja kuinka se käytännössä toteutuu. Tarkoituksena oli siis saada vastauksia, kuinka perhetyö käytännössä tukee ja auttaa vanhempia ja onko vanhempien oikeudet sekä mielipiteet huomioitu työskentelyn aikana. Tutkimustulosten analysoinnissa esitimme vastauksien määriä esitettyihin kysymyksiin ja olimme kiinnostuneita, tapahtuuko vastauksissa hajontaa ja osoittautuuko vanhempien vastauksissa eroavaisuuksia.

Määrällisen tutkimuksen ominaispiirteitä ovat muun muassa tiedon mittaaminen ja strukturointi sekä tiedon esittäminen numeroin. Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimustavassa voidaan tarkastella tietoa numeerisesti eli tutkittavaa asiaa voidaan yleisesti kuvailla numeroilla. Tutkimuksessa tutkija saa tiedon numeroina sekä hän avaa numerotiedon sanallisesti. (Vilkkä 2007, 13–14.)

Määrällisessä tutkimuksessa henkilöitä koskevien asioiden tutkiminen voidaan toteuttaa siten, että tutkittavat asiat muutetaan rakenteellisesti eli ne operationalisoidaan ja strukturoidaan. Operationalisointi on käsitteiden muuttamista muotoon, jonka tutkittava ymmärtää selkeästi arkiymmärryksellään. Strukturointi on tutkittavan asian suunnittelua ja vakioimista eli tutkittavat asiat vakioidaan lomakkeeseen niin, että tutkittavat ymmärtävät asiat samalla tavalla. Nämä tapahtuvat ennen aineiston keräämistä. (Vilkkä 2007, 14–15.)

Määrällisessä tutkimuksessa on ominaista tutkimusprosessin sekä tulosten objektiivisuus. Siihen kuuluvat kaksi osa-aluetta, jotka ovat tulosten tulkinta sekä tutkimustulokset havaintoina ja tunnuslukuina. Tutkimusprosessin tavoitteena ovat tutkimusprosessin ja tulosten puolueettomuus, tätä edistää tutkijoiden ja tutkittavien etäinen suhde sekä tutkijoiden vähäinen vaikutus tutkimustuloksiin. Esimerkiksi jos kysely toteutetaan verkossa niin tutkijat eivät henkilökohtaisesti tapaa tutkittavia. (Vilkkä 2007, 16–17.)

Määrälliselle tutkimukselle on ominaista vastaajien suuri määrä (Vilkkä 2007, 17). Tämä ei kuitenkaan meillä toteutunut. Teimme kaikkemme, että olisimme saaneet kyselyymme lisää vastauksia. Esittelemme kuitenkin opinnäytetyömme tutkimustuloksia määrällisen tutkimuksen tavoin.

Määrällisen tutkimuksen ideana on muun muassa selittää, kartoittaa, vertailla, ennustaa tai kuvailla ihmistä koskevia ominaisuuksia ja asioita. Selittävässä tutkimuksessa tutkija antaa asiasta lisätietoja tutkimuksensa avulla, jonka tavoitteena on tehdä tutkittavasta asiasta aiempaa ymmärrettävämpi. Kartoittavan tutkimuksen tarkoituksena on saada aiheesta uusia näkökulmia. Vertailevassa tutkimuksessa tarkoitus on vertailla samanlaisia ihmistä koskevia asioita, siinä halutaan ymmärtää asioita paremmin tutkimuskohteiden avulla. Ennustavassa tutkimuksessa haetaan tietoa ja sen tavoitteena on ennustaa, esimerkiksi ihmistä koskevan asian seurauksia. Kuvailevassa tutkimuksessa tärkeää on tutkimuskohteen piirteiden esittäminen tarkasti. Lukija pääsee siis itse muodostamaan kuvailun avulla oman näkemyksensä asiasta. (Vilkkä 2007, 19–22.)

Haastattelulomake, systemaattinen havainnointi, kyselylomake sekä rekistereiden, tilastojen ja muiden aineistojen käyttäminen ovat tapoja, joilla määrällisessä tutkimuksessa voi kerätä aineistoa. Tärkeää on mitattava muoto eli aineiston kerääminen tai muuttaminen mitattavaan muotoon. (Vilkkä 2007, 35.) Omassa opinnäytetyössämme esimerkiksi toteutimme kyselylomakkeen verkossa.

6.3 Eettisyys

Tutkimustyö kytkeytyy tutkimuseetiikkaan eli hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Tutkimuseetiikka tarkoittaa yleisesti sovittuja sääntöjä suhteessa tutkimuskohteeseen, työkavereihin, toimeksiantajiin, rahoittajiin ja yleisöön. Kun tutkijat noudattavat eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä, puhutaan hyvästä tieteellisestä käytännöstä, jotka tiedeyhteisö on hyväksynyt. Tutkija perustaa tiedonhankintansa oman alansa tieteelliseen kirjallisuuteen, muihin asianmukaisiin tietolähteisiin, kuten ammattikirjallisuuteen sekä oman tutkimuksensa analysointiin, havainnointiin ja riittäviin laboratoriokokeisiin. (Vilkkä 2021c,37.)

Opinnäytetyötä tehdessä pidämme huolta hyvän tieteellisen käytännön toteuttamisesta. Pidämme kiinni yhteisistä pelisäännöistä niin toimeksiantajan kuin Lapin ammattikorkeakoulun kanssa. Meidän opinnäytetyössämme tiedonhankinta perustuu sosiaalialan kirjallisuuteen, muihin tieteellisiin julkaisuihin ja tutkimustulosten analysointiin. Kuten Vilkka (2021c, 37) on todennut tekstissään, tulee tutkijoiden osoittaa hallitsevansa johdonmukaisesti tutkimusmenetelmiä, tiedonhallintaa ja tutkimustuloksia. Tutkijoina noudatamme rehellisyyttä, tarkkuutta ja yleistä huolellisuutta tutkimustyössä ja tutkimustulosten esittämisessä.

Tutkimusetiikassa epärehellinen ja vilpillinen toiminta jaetaan kahteen ryhmään: piittaamattomuuteen ja vilppiin. Toiminta, jossa vääristellään ja plagioidaan toisten tuotoksia, kutsutaan vilpiksi. Piittaamattomuus on taas tutkijan harkitsemattomuutta, koska tutkija käyttää tutkimuksen tekemisessä menetelmiä, joita ei hallitse tai käyttää lähteitä, joita ei ymmärrä. (Vilkka 2021c, 38.) Opinnäytetyötä tehdessä meidän tulee kiinnittää erityistä huomiota lähteiden oikeanlaiseen merkintään ja kirjallisuuden ymmärtämiseen. Jos oma ymmärrys ei tietyn lähteen tulkintaan riitä, on parempi jättää tällainen lähde viittaamatta tekstissä.

Vaikka tutkimus olisi laajuudeltaan pieni, edellyttää hyvä tieteellinen käytäntö tutkimuksen suunnittelun, toteutuksen ja raportoinnin olevan laadukasta. Huolellinen tutkimussuunnitelma on olennainen osa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimussuunnitelmassa on noudatettava tarkkaa lähteiden merkintää. Tutkimus ja tutkimussuunnitelma on tehtävä teoreettisen toistettavuuden periaatteella eli lukijan on pystyttävä seuraamaan ymmärrettävästi tutkimussuunnitelmassa ja tutkimuksessa olevaa kuvausta ja sisältöä. Tutkimuksen ymmärtäminen edellyttää, että suunnitelma ja tutkimus on kirjoitettu tarkasti, rehellisesti ja täsmällisesti. (Vilkka 2021c, 40–41.)

Tutkimuksessa noudatetaan tutkimuksen avoimuutta ja kontrolloitavuutta. Valmiissa tutkimuksessa kerrotaan tutkimuksen rahoituslähteet, tutkimuksen tietojen salassapitovelvollisuus ja vaitiolovelvollisuus. Ilman asianomaisten lupaa tutkittavien tai toimeksiantajien nimiä ei saa mainita tekstissä. Tutkimuksessa tulee käydä myös ilmi tutkimusryhmän jäsenten suhde toimeksiantajiin ja tutkittavaan asiaan. (Vilkka 2021c, 41.) Ennen tutkimuksen aloittamista laadimme tutkimuslu-

pahakemuksen toimeksiantajalle ja kävimme läpi vastuut ja velvollisuudet. Täytimme tutkimuslupahakemuksen ja opinnäytetyösopimuksen yksityisen palveluntuottajan kanssa. Päätimme, että yritys tai paikkakunta pidetään salassa, jotta kyselyyn vastanneita ei voida tunnistaa.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että tutkijalla ja tutkimusryhmällä on vastuu tekemästään tutkimuksesta (Vilkkä 2021c, 43). Eli me olemme vastuussa omasta opinnäytetyöstämme ja sen hyvän tieteellisen käytännön mukaisesta toiminnasta ja tutkimuksen avoimuudesta. Kun opinnäytetyö julkaistaan, se tulee olemaan julkisesti nähtävillä kaikille.

Suomessa kaikkia tutkijoita ohjaavat yleiset eettiset periaatteet. Tutkijan tulee tutkimusta tehdessä kunnioittaa osallistujien itsemääräämisoikeutta sekä ihmisarvoa. Esimerkiksi jokaisella on oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumasta. Tutkimus täytyy myös toteuttaa siten, että siitä ei ole haittaa eikä se aiheuta riskejä tai vahinkoa tutkimukseen osallistujille. Tutkimusta tehdessä tärkeä huomioitava asia on osallistujien luottamus tutkijoita kohtaan. Tutkijoiden täytyy siis kunnioittaa osallistujien oikeuksia ja ihmisarvoa, jotta luottamus säilyy. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7–8.)

Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on myös oikeuksia, jotka meidän tutkijoiden täytyy ottaa huomioon. Tutkimukseen osallistuminen on esimerkiksi vapaaehtoista eli tutkimukseen osallistumisesta saa myös kieltäytyä. Kieltäytymisestä ei saa aiheutua haittaa eikä henkilölle saa tulla tunnetta, että hänen olisi pakko osallistua tutkimukseen. Osallistuja saa myös keskeyttää osallistumisensa sekä peruuttaa suostumuksensa osallistua tutkimukseen milloin tahansa eikä kyseisistä toimista saa aiheutua hänelle mitään haittoja tai ongelmia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8.)

Osallistujilla on lisäksi oikeus saada tietoa tutkimuksen sisällöstä sekä sen tavoitteista. Osallistujan tulee saada tietää, mitä tutkimukseen osallistuminen käytännössä tarkoittaa. Tietoa osallistujille on hyvä antaa kirjallisesti tai sähköisesti aina kun sen on mahdollista. Tekstin on hyvä olla helposti ymmärrettävää, jotta asioista ei tulisi väärinkäsityksiä tutkimukseen osallistuville osapuolille. Osallistujille pitää kertoa tutkimukseen osallistumisen vaikutuksista, haitoista sekä hyödyistä,

jotta osallistujat tietävät todella mihin ryhtyvät. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8–9.) Opinnäytetyömme alussa laadimme saatekirjeen (Liite 1), jossa olemme informoineet kyselyyn osallistuvia. Kun osallistujia ohjeistetaan kunnolla, se turvaa aina meitä tutkijoita. Vastajaat eivät voi vedota puutteelliseen ohjeistukseen tai mahdolliseen väärinymmärrykseen.

Lainmukaisuus, suunnitelmallisuus sekä vastuullisuus ovat keskeisiä periaatteita henkilötietoja käsiteltäessä tutkimuksessa. Henkilötietojen käsittelyssä on huomioitava seuraavia asioita. Henkilötietojen käsittelylle täytyy olla laillinen syy käsitellä tietoja. Myös eri tahojen roolit tulee määritellä henkilötietojen käsittelyssä. Tärkeää on, että henkilötiedoista kerätään vain tutkimuksen kannalta tarpeelliset tiedot. Henkilötiedot täytyy poistaa tutkimuksesta sitten, kun tiedot eivät ole enää tarpeellisia. Tutkimukseen osallistujia tulee tiedottaa henkilötietojen käsittelystä rehellisesti ja ymmärrettävästi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 11–12.)

Tutkimuksen julkaisemisessa täytyy huomioida osallistujien yksityisyyden suoja. Periaatteena on, että julkaisussa mainittujen tutkimukseen osallistujien yksityisyyden suojaa suojellaan. Tutkimukseen osallistuvien tekijänoikeudet tulee huomioida, kun arvioidaan henkilönimien julkaisemista. Osallistujille ei voida luvata täyttä tunnistamattomuutta, koska se ei ole mahdollista. Esimerkiksi henkilöt, jotka tuntevat tutkimuskohteet, saattavat tunnistaa tutkimukseen osallistuvia henkilöitä tutkimusjulkaisusta. Kuitenkin tutkimukseen osallistuvien henkilöiden tietoja täytyy käsitellä niin, että henkilöitä ei voida tunnistaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 12–13.)

6.4 Aineiston analyysi

Laadullinen analyysi voidaan määritellä aineiston tiivistämiseksi ja jalostamiseksi teoreettiseen ja käsitteelliseen muotoon. Mitään yleispätevää mallia asialle ei ole. Analyysissä pitäisi saada pienestä aikaan jotakin suurempaa ja päästä syvemmälle sisälle aineistoon. Tätä voidaan luonnehtia myös tulkinnaksi. Olennaista on kysyä, mitä aineisto sisältää ja mistä kaikesta se kertoo. Aineistoa tulisi tarkastella analyttisesti ja tulkita tehtyjä havaintoja oman ajattelun ja teorian avulla. Tavoitteena analyysissä on lisätä aineiston informaatioarvoa. (Günther, Hasanen & Juhila 2023.)

Laadullista analyysiä voidaan toteuttaa usealla eri menetelmällä. Tutkimuksen tekijä joutuu tekemään omia valintoja, mitä analyysimenetelmää käyttää. Analyysimenetelmä on tapa, jolla aineistoa käsitellään eli analysoidaan. Analyysimenetelmän tulee olla sopusoinnussa tutkimusongelman, tutkimuksen teoreettisen viitekehysten ja käytettävien aineistojen kanssa. Tämän vuoksi analyysimenetelmän valintaa ei voi tehdä sattumanvaraisesti. (Günther ym. 2023.)

Kuten aiemmin kerroimme, lähdimme opinnäytetyön suunnitelmassa viemään tutkimusta laadullisen tutkimuksen puolelle. Tutkimuksessa olemme kiinnostuneita ihmisten kokemuksista. Tutkimuksen etenemisen myötä huomasimme, että tutkimuksemme on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Alun perin aineiston analyysiksi valitsimme sisällönanalyysin ja teemoittelun.

Sisällönanalyysissä aineiston sisältöä pyritään kuvailemaan sanallisesti. Sisällönanalyysiä voidaan tehdä teorialähtöisesti tai aineistolähtöisesti. Kun tutkijan tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta toiminnan logiikkaa tai tyyppikertomusta, puhutaan tällöin aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä. Tutkija päättää tutkimusaineiston keräämisen jälkeen ennen analyysiä, mistä tyyppillistä kertomusta tai toiminnan logiikkaa lähdetään etsimään. Tämän jälkeen aineisto pelkistetään eli tutkimusaineistosta karsitaan epäolennainen tieto pois, mikä ei ole tutkimusongelman kannalta olennaista tietoa. Karsiminen edellyttää, että tutkimusaineisto pilkotaan ja tiivistetään osiin. Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset ohjaavat tiivistämistä. Tämän jälkeen aineisto ryhmitellään uudeksi johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. (Vilka 2021a.)

Kun aineistosta nostetaan esiin tutkimustehtävän kannalta usein esiintyviä tyypillisiä asioita ja keskeisiä asiakokonaisuuksia, kutsutaan tätä aineiston teemoitteluksi. Teemojen käsittelyn yhteydessä esitetään katkelmia aineistosta eli sitaatteja. Sitaattien tarkoituksena on havainnollistaa teemoittelua ja esittää lukijalle tietoa siitä, mihin tutkija pohjaa teemoittelunsa. Analyysin tuloksena syntyvä aineiston teemoittelu ei ole sama asia kuin haastattelun teemat, vaan teema-analyysiä tehdään haastatteluaineistosta. (Juhila 2023.)

Työn edetessä aineiston analyysi muuttui aineiston kuvailuksi, joka ei sinällään ole aineiston analyysimenetelmä, vaan tapa tulkita aineistoa. Vaihdos tapahtui

sen vuoksi, että saimme kyselylomakkeeseen vähäisen määrän vastauksia ja avovastausten niukan sisällön vuoksi sisällönanalyysi/teemoittelu ei osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi valinnaksi. Tutkimusaineistoa ei pystynyt pilkkomaan ja tiivistämään johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi tai löytämään tiettyjä teemoja avovastauksista. Aineiston kuvailun avulla pystymme osoittamaan vanhempien kokemuksia perhetyöstä tutkimuskysymyksiin pohjautuen. Tämä antaa lukijalle yksityiskohtaisen tiedon, miten vanhemmat näkevät perhetyön tukeneen heitä vanhemmuudessa.

Tilastoaineiston kuvaamisessa voidaan käyttää graafista kuviota, taulukkoa tai keskilukuja. Tutkija päättää itse aineiston kuvaamisessa esittämänsä muodon. Valinnassa täytyy miettiä, kenelle esitys ja tulokset tehdään ja mihin tarkoitukseen. Kuvion valinta on sopivin silloin, kun halutaan säästää lukijaa ja antaa samalla nopea kokonaiskuva ilmiöstä. Kuviossa ei saa olla liikaa asioita, kun pyritään graafisessa esityksessä havainnollisuuteen. Esimerkiksi pylväskuviossa liian monen pylvään esitys voi mennä sekavaksi. Peruspäämääränä kuviossa on tehdä sisältö visuaaliseksi ja hyvin havainnollistettavaksi. (Valli 2015.)

Aineiston jakaumien kuvaamiseen tarkoitetuista tavoista vähiten informaatiota antava esittämistapa ovat tunnusluvut. Tunnusluvut antavat ainoastaan yhden luvun, joka kuvaa keskimääräistä ominaisuutta ryhmästä, toisin kuin taulukoissa tai kuvioissa. Tunnuslukujen tarkoituksena on kuvata aineistoa muutamalla tunnusluvulla. Aineiston keskiarvo on tyypillisin tarkoitus tunnusluvuissa. Keskiarvo lasketaan siten, että havaintoarvot jaetaan havaintojen lukumäärällä. (Valli 2015.)

Aineistoa hankimme sähköisen kyselylomakkeen muodossa. Aineiston kuvailulla pystymme osoittamaan lukijalle, miten vastaukset jakautuvat kunkin kysymyksen kohdalla. Kuviot esittävät vastaajien määrän vastausvaihtoehtoihin, mikä selkeyttää vanhempien kokemusten jäsentelyä. Muutamassa kysymyksessä käytimme kouluarvosanoilla määriteltyä janaa, missä vastausvaihtoehdot jakautuivat yhden ja viiden välille. Näistä muodostui vastausten keskiarvo, mistä näimme, erosivatko vanhempien antamat arvosanat toisistaan.

Aineistoa kuvaillessamme nousi esiin vastaajien positiivinen kokemus saamistaan perhetyöstä. Esimerkiksi vastaajat kokivat, että olivat saaneet perhetyötä

oikeaan aikaan ja perhetyö vastasi heidän tarpeitaan. Kehittämissideana yksi vastaajista oli sitä mieltä, että perhetyön tulisi jatkua samanlaisena kuin se on tähän asti ollut. Nämä vastaukset luovat hyvän ja toimivan kuvan yksityisen palveluntuottajan järjestämästä perhetyöstä. Vaikka kyselyyn saimme vastaajia vain kolme, ei positiivisuus horjunut vastauksissa.

Kyselystä saamaamme aineistoa kuvailimme myös verraten vastauksia kysymysten numeroarvioinnin avulla. Arvosanan antavissa kysymyksissä kysyttiin mielipiteen huomioimista työskentelyn aikana, perheen tarpeisiin vastaamista perhetyössä ja onko perhetyöstä ollut perheelle apua. Arvosanat olivat asteikolla yhdestä viiteen ja lähes jokaiseen kysymykseen vastaajat antoivat arvosanan viisi. Kahdessa kysymyksessä yksi vastaajista antoi arvosanan neljä ja muut antoivat arvosanan viisi. Arvosanojen perusteella perhetyön kokemus on ollut vastaajille erittäin hyvä.

Mielipiteiden huomioimisen, avun saannin ja tuen tarpeisiin vastaaminen kokonaisuudessaan on vanhemmille ollut riittävää perhetyössä. Vastaukset pohjustavat tunnetta positiivisena kokemuksena perhetyöstä vanhemmille. Vastauksien perusteella kokemus perhetyöstä antaa hyvän mittarin yksityiselle palveluntuottajalle palvelun laadun arvioinnissa. Kokemusten perusteella palvelun laatu on oikea-aikaista, tarpeisiin vastaavaa ja perheen huomioon ottavaa.

Olemme etsineet vanhempien kokemuksiin perhetyöstä liittyviä aiempia tutkimuksia, mutta vastaavaa tietoa ei ole löytynyt. Aikaisempia tutkimuksia on lasten sijoituksiin tai neuvolan ennaltaehkäisevään perhetyöhön liittyen. Tutkimuksia on löytynyt paljon lasten kokemuksista lastensuojelussa, mutta vanhempien kokemusten tutkiminen perhetyössä on jäänyt vähäiseksi. Opinnäytetyössämme olemme keskittyneet tietoperustan laatimiseen, koska aikaisempia tutkimuksia ei ole paljoa käytettävissä. Aineiston ollessa vähäinen halusimme nostaa esille palvelun laatua ja arviointia tarkemmin.

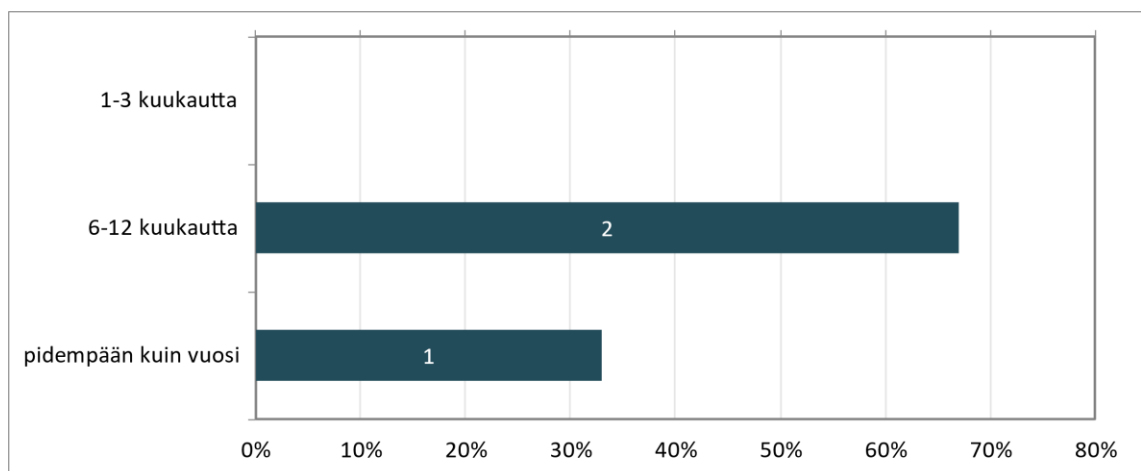
7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Vastaajien määrä

Alun tavoitteena meillä oli saada vastaajia noin viidestä kymmeneen. Webropol kyselyn tavoitteena meillä oli, että saisimme vastauksia nopeammin, helpommin ja taattua vastaajien anonyymiyden. Kyselyn ensimmäisen ajankohdan vastausmäärä oli yksi. Kyselyn vastausaikaa jatkettiin vielä kuukaudella, jotta vastaajien määrää saataisiin nostettua. Kuitenkin kävi niin, että vastaajia saimme kolme kappaletta.

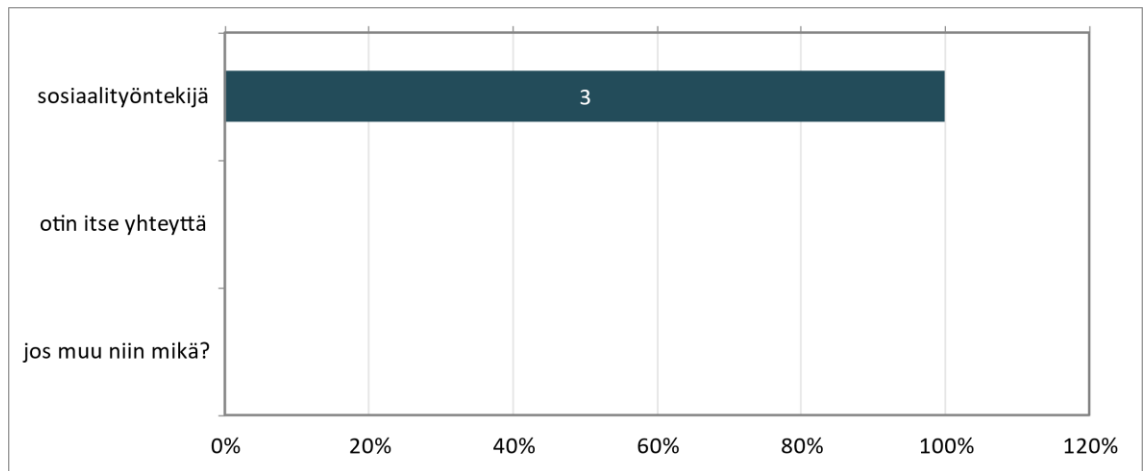
7.2 Perhetyöhön ohjautuminen

Ensimmäisestä kuviosta käy ilmi, että vastaajien saama perhetyö on kestoaltaan pidempiaikaista kuin kolme kuukautta. Vastaajista kaksi on saanut perhetyötä puolesta vuodesta vuoteen. Vastauksista voidaan huomata, että perhetyötä tehdään pidemmällä aikavälillä. (Kuvio 1.) Perhetyössä muutokset eivät tapahdu hetkessä. Perhetyön jatkuessa pidempään voidaan ajatella, että perheet haluavat perhetyön jatkuvan. Perhetyön jatkuessa pidempään muutoksia on tapahtunut perheessä, mikä edesauttaa työskentelyn jatkumista. Toisaalta voidaan myös ajatella, että perheen ongelmat ovat kasautuneet tai pitkittyneet, mikä vaatii pitkäkestoisempaa perhetyötä. On myös mahdollista, ettei työskentely perheen kanssa ole edennyt, minkä vuoksi perhetyö on pitkäkestoista.

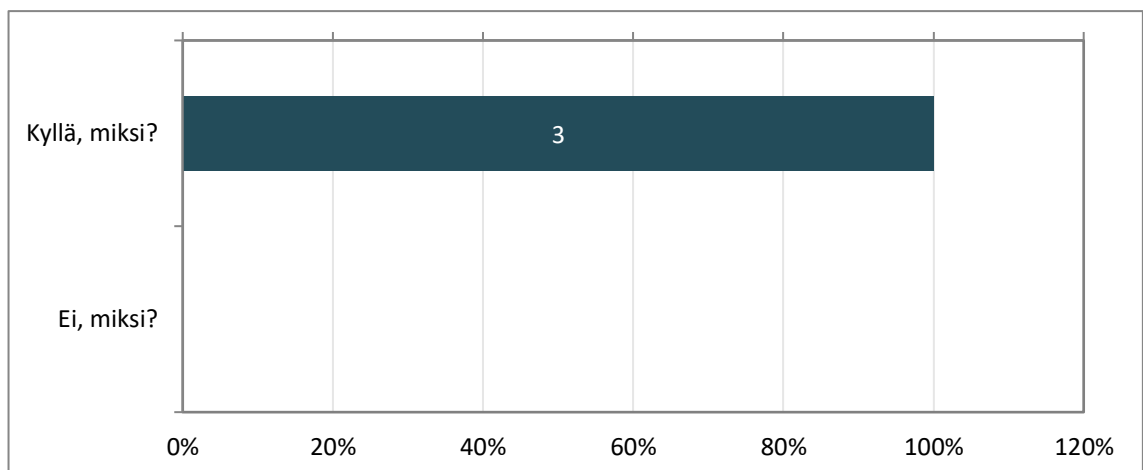
Kuvio 1. Kuinka pitkään olette saaneet perhetyötä?

Kysymyksessä mitä kautta ohjauditte perhetyöhön, kaikki vanhemmat vastasivat, että perhetyöhön on ohjautettu sosiaalityöntekijän avulla (Kuvio 2). Tämä ei kuitenkaan kerro, mistä asiakkaat ovat tulleet sosiaalityöntekijöiden asiakkaiksi. Työelämästä perustuvan kokemuksemme perusteella sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä yksityiseen palveluntuottajaan ja pyytää palvelua perheelle. Kunnat tai nykyisin hyvinvointialueet tekevät ostopalvelusopimuksia tiettyjen yritysten kautta kilpailutukseen perustuen.

Kuvio 2. Mitä kautta ohjauditte perhetyöhön?

Kuviossa 3 kaikki kysymykseen vastanneet olivat sitä mieltä, että perhetyötä oli helppo ottaa vastaan. Tarkentavista vastauksista käy ilmi, että perhetyön apua tarvitaan perheessä. Avoimessa vastauksessa perhetyötä tarvittiin lapselle. ”Ei ollut varaa käydä missään”, vastauksesta voidaan päätellä, että apua tarvittiin mahdollisesti lapsen harrastuksiin tai muuhun rahaa vaatimaan ohjelmaan.

Kuvio 3. Oliko perhetyötä helppo ottaa vastaan?

Kyllä, miksi: *”Tyttär tarvitsi apua. Ei ollut varaa käydä missään.”*

”Koska tarve sille oli suuri.”

Avoimessa kysymyksessä kysyttiin, mihin asioihin perheenne tarvitsee perhetyön tukea. Kysymyksellä saatiin vanhempien omia näkemyksiä, mihin tukea tarvitaan. Tukea tarvittiin laidasta laitaan niin lapsien kuin oman vanhemmuuden kanssa.

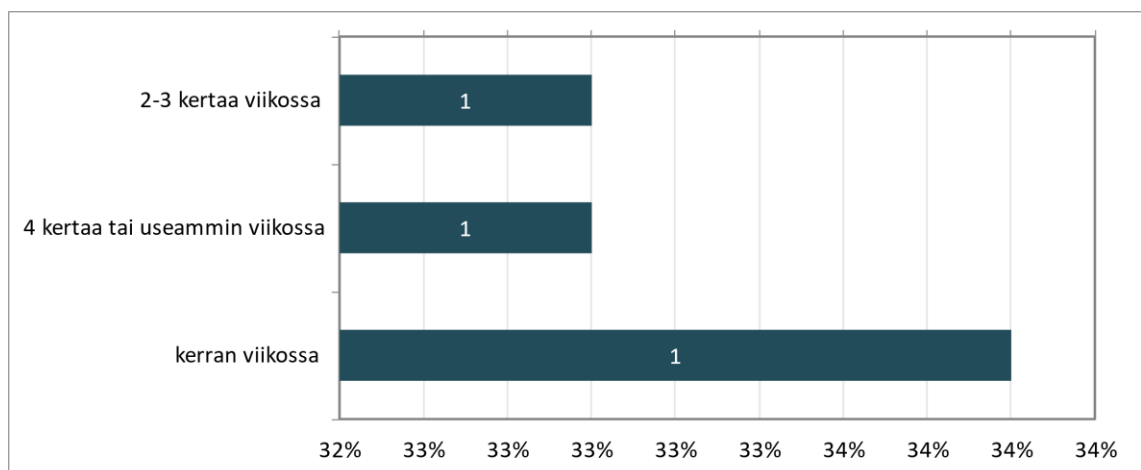
Vastaukset: *”Arjen sujumiseen.”*

”Tyttären läksyjien tekoon, käyttäytymiseen ja oman huoneen siivoukseen.”

”Mm. äidin epävarmuuteen, eskarilaisen tunnepurkauksiin ja niiden käsittelyyn.”

7.3 Perhetyöllinen tuki

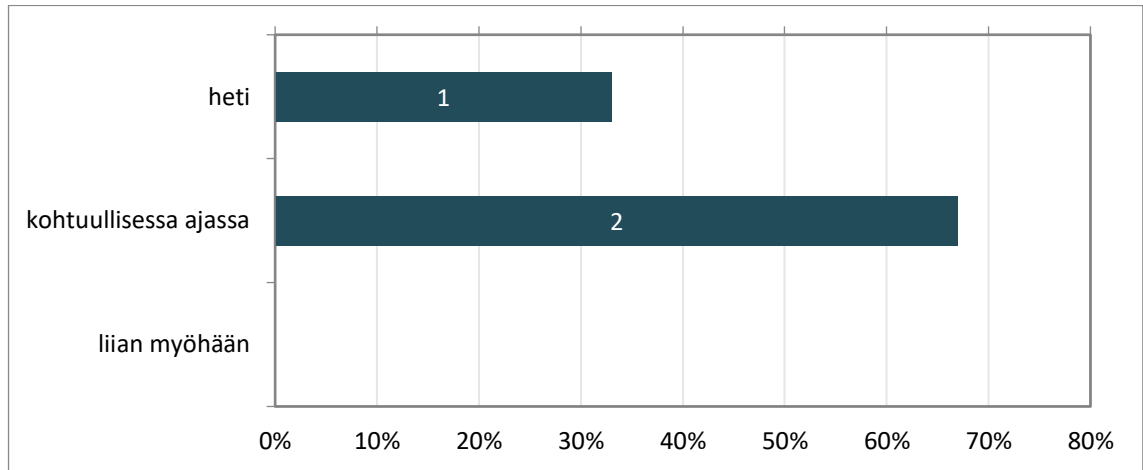
Kysymyksessä kuinka usein perhetyöntekijä käy perheessänne, on kolmen vastaajan kesken tullut hyvä hajonta kaikkiin kohtiin. Vastausten perusteella käyntikerrat vaihtelevat yhdestä neljään tai useampaan kertaan viikossa (Kuvio 4). Perhetyön asiakaskäynnit vaihtelevat tarpeen mukaan.

Kuvio 4. Kuinka usein perhetyöntekijä käy perheessänne?

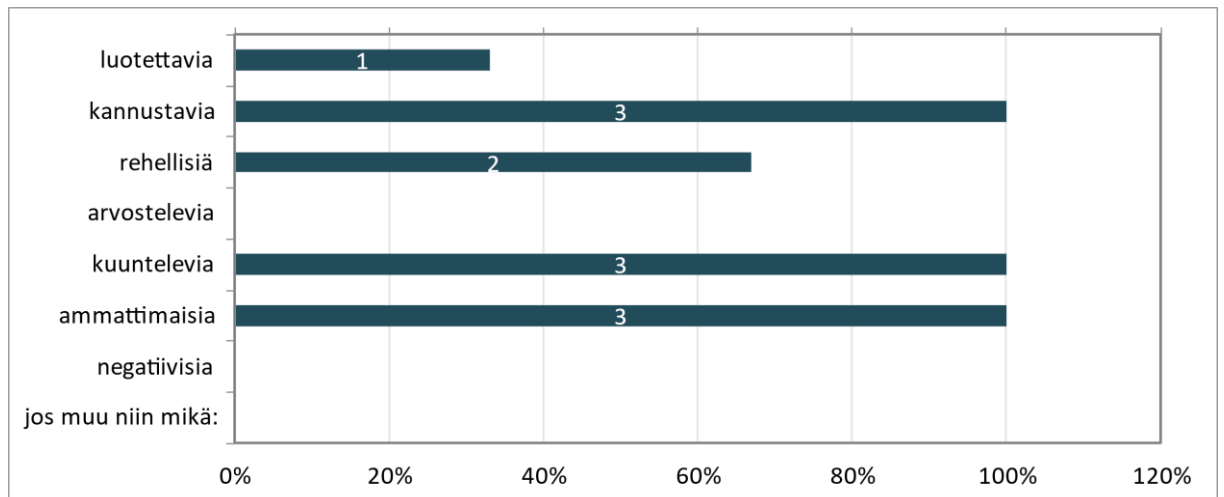
Saitteko mielestänne perhetyön tukea kysymyksessä, suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että tuen saanti on tullut kohtuullisessa ajassa. Yksi kolmesta oli sitä

mieltä, että tuen saatavuus tuli heti. Perhetyön apu on ollut saatavilla heti, kun tuen tarve on ilmennyt. (Kuvio 5.) Tuloksessa on positiivista se, ettei kukaan ollut sitä mieltä, että tuki olisi tullut liian myöhään. Tarkentavia vastauksia ei kysymykseen tullut.

Kuvio 5. Saitteko mielestänne perhetyön tukea

Kysymyksessä, missä kysyttiin perhetyöntekijöiden ominaisuuksia, kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että perhetyöntekijät ovat olleet kannustavia, kuuntelevia ja ammattimaisia. Vastaajista yksi kertoo perhetyöntekijöiden olevan luotettavia ja kaksi kertoo perhetyöntekijöiden olevan rehellisiä. (Kuvio 6.) Tarkennuksia ei kysymykseen tullut. Kuvioista voimme päätellä, mitä asioita vastaajat arvostavat perhetyöntekijöissä eniten. Jäimme pohtimaan, mitä vastaajat ajattelevat perhetyöntekijöiden luotettavuudesta, koska vain yksi vastasi perhetyöntekijöiden olevan luotettavia.

Kuvio 6. Perhetyöntekijät ovat olleet: (voitte valita useamman vaihtoehdon)

Kysymyksessä onko perhetyöstä ollut perheellenne apua, vastaajilla oli vaihtoehdot 1, ei ollenkaan – 5, erittäin paljon. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että perhetyöstä on ollut apua erittäin paljon eli arvosana viisi ja yksi vastasi, että perhetyöstä on ollut apua paljon eli arvosana neljä. Vastausten perusteella perhetyön apu on ollut erittäin tärkeää ja tuen tarpeisiin vastaavaa. Vastaaja perusteli, ettei ollut kertaakaan kokenut perhetyöntekijät perhettä arvosteleviksi tai negatiivisen asenteen omaaviksi. Vastausvaihtoehtojen paljon ja erittäin paljon välistä eroa emme tiedä yhden vastaajan kohdalla, koska vastaaja ei perustellut antamaansa vastausta sen enempää, mistä olisimme voineet päätellä arvosanan tarkemman merkityksen.

Perustelut: *”Koen avun mitä heiltä sain, todella tärkeäksi. Kertaakaan kukaan heistä ei ollut negatiivinen eikä arvosteleva.”*

”Todella paljon saanut apua.”

Kysymyksessä onko perheenne mielipiteet huomioitu työskentelyn aikana, jannelle asetettiin vaihtoehdot 1, ei ollenkaan – 5, erittäin hyvin. Vastaajat saivat itse päättää arvosanan vaihtoehtojen välillä. Vastauksissa kaikki olivat sitä mieltä, että heidän mielipiteensä työskentelyssä oli otettu erittäin hyvin huomioon eli arvosana viisi. Tämä osoittaa, että perhetyössä otetaan asiakkaiden mielipiteet erittäin hyvin huomioon työskentelyn aikana. Perusteluiksi kerrottiin perhetyön olevan myös käytännönläheistä.

Perustelut: *”Käytännönläheistä ja perheen tilanteet huomioon ottavaa toimintaa, jossa kaikkien jäsenten mielipiteet otettiin hyvin huomioon.”*

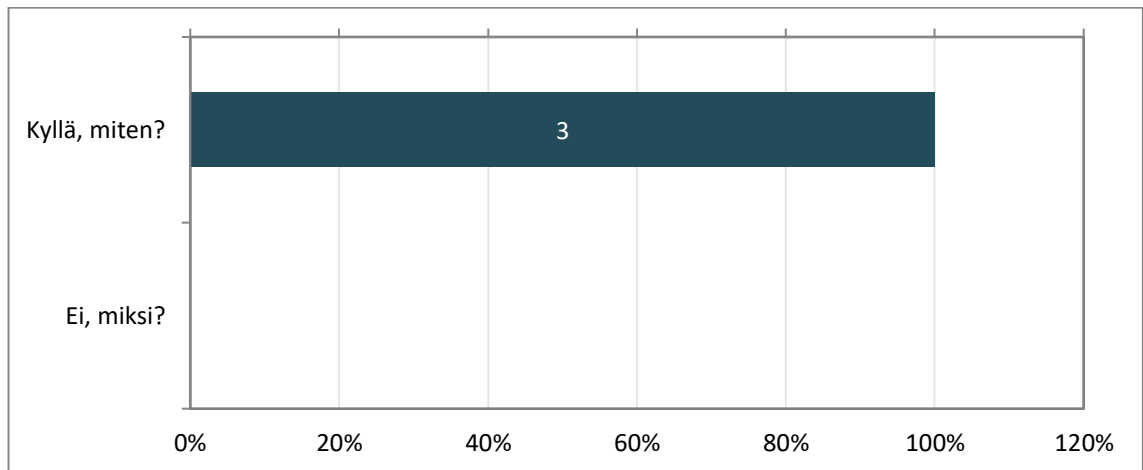
”Todella hyvä palvelu.”

Kyselylomakkeessa yhtenä kysymyksenä kysyimme, onko perhetyö vastannut perheenne tarpeita. Kysymyksessä käytettiin samaa arviointiasteikkoa kuin aiemmin. 1, ei ollenkaan – 5, erittäin hyvin. Vastauksissa oli pientä hajontaa, mutta ne keskittyivät kuitenkin hyvän ja erittäin hyvän alueelle. Yksi vastaajista antoi arvosanaksi neljä, hyvä ja kaksi antoi arvosanaksi viisi, erittäin hyvä. Perhetyö on

vastannut perheen tarpeisiin lähes erittäin hyvin. Perusteluissa kerrottiin, että tarpeet on otettu todella hyvin huomioon, erityisesti niihin asioihin mihin perhe tarvitsee apua.

Perustelut: *”Todella hyvin otettu huomioon, mihin apua tarvitaan.”*

Kysymyksessä onko perhetyö tukenut sinua vanhempana, vastaajista jokainen oli sitä mieltä, että perhetyö on tukenut vastaajia vanhempana (Kuvio 7). Vastaajat olivat sitä mieltä, että heitä oli tuettu työskentelyn aikana esimerkiksi antamalla vinkkejä vanhemmuuteen ja keskustelemalla vanhemman kanssa. Tuen saaminen vanhemmuuteen nostettiin myös vastauksissa esille.

Kuvio 7. Onko perhetyö tukenut sinua vanhempana?

Kyllä, miten: *”Saanut vinkkejä vanhemmuuteen, paljon tukea.”*

”Jutteleamalla asioita.”

”Antanut vinkkejä, kuinka toimia.”

7.4 Perhetyön kehittäminen

Kyselylomakkeen lopussa esitimme avoimen kysymyksen, missä kysyttiin vastaajan mielipidettä, miten perhetyötä olisi hyvä kehittää. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että perhetyö on ollut hyvää jo aiemmin ja sen tulisi jatkua samanlaisena. Toinen vastaaja nostaa perheen tukiverkoston puutteen esille ja tähän haluaa hakea ratkaisua perhetyöstä. Vastaus kertoo, ettei kaikilla asiakkailla ole välttämättä tietoa, mistä tämän tyyppistä apua voisi saada. Vastauksen perusteella

perhetyöntekijät voisivat kertoa perheille enemmän palveluista, jotka tukevat vanhempien oman hengähdyshetken saamista, esimerkiksi tukiperheen mahdollisuudesta.

Avoimen kysymyksen vastaukset:

”Samalla tavalla kuin ennenkin.”

”Voisiko joskus tulevaisuudessa perhetyö sisältää myös esim. yhden yön yli kestävän käynnin, jolloin vanhemmat saisivat yhteisen hengähdyshetken ilman lapsia. Tämä lähinnä sellaisille perheille, joissa vanhemmat yhdessä, eikä minkäänlaista tukiverkoston eikä lapsille hoitajaa.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Saimme vanhempien tukemisesta perhetyössä kokonaisuudessaan todella hyvän ja laadukkaan kuvan. Kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat kaikki positiivisia ja tyytyväisiä saamaansa palveluun. Kyselylomakkeen perhetyöntekijät osion vastauksista voimme nähdä, että yksi on vastannut, että perhetyöntekijät ovat luotettavia.

Jäimme pohtimaan, että pitävätkö muut kyselyyn vastanneet perhetyöntekijöitä luotettavina. Sillä kyselylomakkeen tulosten positiivisuus voisi viitata siihen, että työntekijät olisivat luotettavia. Jokainen vastatessaan kuitenkin keskittyy eri asioihin ja pitää eri asioita tärkeinä. Perhetyöntekijöiden luotettavuus on kuitenkin tärkeä osa perhetyötä ja se vaikuttaa asiakassuhteeseen ja työskentelyyn perheen kanssa. Tutkimustuloksien positiivisuuden näkökulmasta sekä vastauksien perusteella huomaamme, että vanhemmat pitävät perhetyöntekijöitä ammattilaisina ja työskentely perustuu suunnitelmallisuuteen.

Saimme kyselyymme kolme vastausta, vaikka saatekirje jaettiin lähes kaikkiin perheisiin. Vastaukset olivat monipuolisia, mutta tutkimustuloksistamme näemme vain positiivisen näkökulman. Tutkimustuloksistamme ei siis tule koko totuus esille pienen vastausmäärän vuoksi. Vastaukset ovat todella tärkeitä tutkimuksellemme ja olisimme saaneet aiheestamme laajemman kuvan, jos useampi asiakas olisi vastannut kyselyyn.

Ajattelemme, että perhetyöntekijöiden ja palveluntuottajan arvomaailman tulisi kohdata, jotta työskentely perheessä on yhtenäistä. Tärkeää on, että perhetyöntekijöiden näkemykset ja arvot kohtaavat niin nuorien kuin vanhempien työntekijöiden välillä. Totta kai näkemyseroja saa olla työntekijöiden välillä, mutta niistä on tärkeää pystyä keskustelemaan, jotta asiakasperheitä voidaan tukea ja auttaa parhaalla mahdollisella tavalla. Viikoittaiset yhteiset palaverit työpaikalla edistävät yhtenäistä linjaa sekä antavat mahdollisuuden pohtia perheiden tilannetta monesta eri näkökulmasta.

Mielestämme olemme opinnäytetyössämme laajasti perehtyneet aiheeseen ja olemme käsitelleet olennaisia asioita. Olemme hyödyntäneet lähteitä monipuoli-

sesti vaikkakin niitä on ollut haastavaa löytää. Monissa lähteissä käsiteltiin samoja asioita ja haasteena oli löytää laajempia asiakokonaisuuksia. Ajankohtaista tietoa aiheesta emme oikein löytäneet, sillä monet kirjat on kirjoitettu yli viisi vuotta sitten. Mielestämme työskentelyn perusidea ei ole kuitenkaan muuttunut ja aiheet ovat edelleen suunnilleen samoja tänäkin päivänä.

Ajan kuluessa perheiden vaikeudet ovat ehkä muuttuneet esimerkiksi sosiaalisen median myötä. Myös kasvatuskäytänteet ovat muuttuneet ajan myötä muun muassa kurinpitotilanteet. Tänä päivänä, esimerkiksi tukistaminen ei ole millään tavalla hyväksyttävää. Kynnys lastensuojeluilmoituksille on madaltunut monella eri taholla ja nykyään ollaan tarkempia mikä lasten kasvatuksessa on hyväksyttävää. Perhetyön tärkeys tulee esille kasvatukseen liittyvissä tilanteissa. Perhetyö on matalan kynnyksen tukimuoto ja sillä pyritään vaikuttamaan asioihin varhaisessa vaiheessa. Jäimme pohtimaan polkua tehostettuun perhetyöhön eli kuinka asiakkaat luokitellaan sosiaalihuoltolain mukaiseen perhetyöhön ja tehostettuun perhetyöhön.

Mielestämme olemme tehneet opinnäytetyömme kaikkien ohjeiden ja säännösten mukaan. Toteutimme kyselylomakkeen kaikkien eettisten ja hyvien tutkimustapojen ohjeita noudattaen. Otimme huomioon asiakkaiden anonyymiyden säilymisen valitsemalla sähköisen kyselyn. Vanhemmilla oli vapaus valita osallistuvatko he kyselylomakkeen vastaamiseen eikä heitä painostettu asian suhteen. Vaikka tutkimuksen otanta on pieni, koemme että vastausten tulokset ovat luotettavia vanhempien kokemuksista saamastaan perhetyöstä.

Opinnäytetyössä näkyy kaikki tarvittavat lähteet niin tekstissä kuin lähdeluettelossa. Teksti käy kokonaisuudessaan läpi plagiointiohjelman, mikä takaa, ettei tekstiä ole kopioitu suoraan muista lähteistä. Tutkimustulokset tulevat tekstissä esiin ja niiden analysointi perustuu kyselylomakkeesta saatuihin vastauksiin. Opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen tuhoamme asianmukaisesti keräämämme tutkimusaineiston ja siihen liittyvän saatekirjeen. Mielestämme opinnäytetyömme tulokset, aineistoon perustuva analyysi ja tietoperusta ovat kokonaisuudessaan luotettavia.

Yhteistyötaho voi käyttää opinnäytetyötämme mittarina heidän tuottamansa palvelun laadun arvioinnissa. Kyselylomakkeesta nousevat asiat kertovat palveluntuottajalle, että heidän toimintansa on laadukasta ja vanhempien mielestä riittävää. Opinnäytetyötä voi hyödyntää perhetyöntekijöiden työn suunnittelussa siten, että otetaan huomioon positiiviset asiat, mitä vanhemmat tuovat tutkimuksessa esille. Tulokset kertovat, mitkä asiat toimivat vanhemmille ja mihin asioihin on kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Positiivinen palaute antaa voimia työyhteisölle jatkaa samalla tavalla laadukasta ja asiakaslähtöistä perhetyötä työpaikan ja työntekijöiden arvojen pohjalta.

Olemme oppineet uusia asioita opinnäytetyön prosessista ja lähteiden oikeaoppisesta käyttämisestä. Lähteiden etsiminen oli haastavaa ja ensisijaisten lähteiden löytäminen vaati aikaa. Saimme kuitenkin hyödynnettyä hyviä lähteitä koulun kursseilla käytettävistä oppikirjoista. Tutkimuksen rakentaminen oli yllättävän työlästä ja vaihtoehtojen paljouden vuoksi oli haastavaa tehdä oikeita päätöksiä oman opinnäytetyömme kannalta. Tietoperustan laadinnassa käytettävien lähteiden ansiosta nousi esiin uusia asioita perhetyöstä, mitä voimme hyödyntää työelämässä. Perhetyö avautui monipuolisena ja mielenkiintoisena palveluna. Odotamme uusia tutkimuksia aiheesta ja haluamme nähdä mihin perhetyö tulevaisuudessa kehittyy.

Parityöskentelystä on ollut hyötyä, ettei ole ollut yksin asioiden ja ajatusten kanssa. Työn ja vastuun jakaminen on helpottanut työprosesseja. Alkuperäisestä aikataulusta on jouduttu venymään, mutta olemme tyytyväisiä lopputulokseen. Opinnäytetyö on ollut raskas prosessi työelämän ja muiden arjen haasteiden ohella. Näiden asioiden vuoksi on ollut hyvä antaa lisäaikaa opinnäytetyön prosessille.

Pidimme tärkeänä suunnata tutkimuksemme juuri vanhempiin, sillä halusimme kuulla nimenomaan vanhempien kokemuksia perhetyöstä. Ajattelimme, että tulevaisuudessa samantyylistä kyselyä voisi pitää myös lapsille ikätaso huomioiden. Perhetyö pyörii paljon lasten ympärillä, joten olisi tärkeää kuulla myös heidän näkemyksiään perhetyöstä. Jos kyselyä suunnataan lapsille niin pitää osata kysymykset muotoilla heille sopivaksi. Meidän opinnäytetyömme painottui yhteen yritykseen, jolla on asiakkaita tietyillä alueilla. Tulevaisuudessa tutkimustamme

voisi laajentaa toteuttamalla kysely, esimerkiksi koko hyvinvointialueella sekä useissa eri yrityksissä. Toivottavasti opinnäytetyömme toimii ponnahduslautana muille tarkastella kyseistä aihetta tarkemmin.

LÄHTEET

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. *Stakes*, oppaita 60, 31. Viitattu 23.7.2023
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Günther, K., Hasanen, K. & Juhila, K. 2023. Johdanto: Analyysi ja tulkinta. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Viitattu 13.9.2023
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>.

Juhila, K. 2023. Teemoittelu. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Viitattu 14.9.2023
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kaikko, K. 2004. Lastensuojelun avoperhetyön kuntoutumista tukevat elementit. Lisensiaattityö. Kuopion yliopisto. Viitattu 12.8.2023
<https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=8c79277c-bb90-45f5-a368-2063b7feea22>.

Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2017. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Keränen, T., Rönkä, A. & Stiller, I. 2001. Oikeus lapsuuteen ja vanhemmuuteen. Teoksessa S. Sulku & J. Aromaa (toim.) Kohtaamispaikkana lapsuus. Vuoropuhelua lapsen maailmasta. Helsinki: Oy Edita Ab, 58–64.

Kristeri, I. 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Laaksonen, S. 2004. Huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon laatu. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 256–264.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.2.2019/190.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 29.6.2021/612.

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 22.7.2011/922.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Rytkönen, T. & Rönkkö, L. 2010. Monisäikeinen perhetyö. 1.painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Saarnio, T. 2004. Perhetyö lastensuojelutyössä. Teoksessa A. Puonti, T. Saarnio & A. Hujala (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 240–255.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Viitattu 11.9.2023 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaali_huoltolain%20soveltamisopas.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Perhetyö ja tehostettu perhetyö. Viitattu 13.2.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021. Kuntakysely: Koronapandemia on lisännyt lastensuojelun tarvetta ja lastensuojelun asiakasperheiden mielenterveysongelmia. Viitattu 11.9.2023 <https://thl.fi/fi/-/kuntakysely-koronaepidemia-on-lisannyt-lastensuojelun-tarvetta-ja-lastensuojelun-asiakasperheiden-mielenterveysongelmia>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023a. Asiakaspalautteen kansallisen keruun yhtenäistäminen. Viitattu 12.8.2023 <https://thl.fi/fi/web/sote-palvelujen-johtaminen/asiakas-palveluissa/asiakaskokemus/asiakaspalautteen-kansallisen-keruun-yhtenaistaminen>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b. Lastensuojelun avohuolto. Viitattu 13.9.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023c. Perhetyö. Viitattu 17.7.2023 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2019:3. 7–9, 11–13

Vastamäki, J. & Valli, R. 2018. Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta kyselylomaketutkimuksessa. Teoksessa Raine, V. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 110–121.

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä: Menetelmiä perhetyöhön. 1. painos. Helsinki: Kotimaa/Kirjapaja.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2021a. Tutki ja kehitä. Kolme tapaa etsiä merkityssuhteita: Sisällönanalyysi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021b. Tutki ja kehitä. Määrällinen tutkimusmenetelmä käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021c. Tutki ja kehitä. Tutkimusetiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET

LIITE 1 Saatekirje perhetyön vanhemmille Webropolissa

Hei perheen vanhempi!

Kehitetään perhetyötä yhdessä!

Opiskelemme sosionomeiksi Lapin ammattikorkeakoulussa Kemissä. Opinnäytetyön tavoitteena on edistää vanhemmuuden tukemista perhetyössä. Tarkoituksena on, että yksityinen palveluntuottaja voi kehittää perhetyöpalveluaan opinnäytetyön tuottaman tiedon pohjalta. *Kaikista parhaiten se onnistuu teidän vanhempien kokemuksiä kuunnellen.* Keräämme tietoa sähköisellä Webropol-kyselyllä. Jokainen vastattu kysymys on opinnäytetyön onnistumisen ja perhetyön kehittämisen kannalta tarpeellinen.

Vastaaminen on vapaaehtoista, eikä Webropol-kyselyyn johtavan viestin saaminen velvoita teitä mihinkään. Toteutamme kyselyn nimettömänä. Valmiissa opinnäytetyössä ei tule julki vastaajan omia tietoja. Aineistoon kerättäviä tietoja ei käytetä muualla kuin tekemässämme opinnäytetyössä ja ne hävitetään valmistumisen jälkeen. Opinnäytetyö on julkinen ja se löytyy valmistumisen jälkeen Theseus-verkkosivustolta. Opinnäytetyö valmistuu kesäkuuhun 2023 mennessä.

Vastausaikaa kyselyyn on 3.4.2023 asti. Halutessanne osallistua kyselyyn, voitte antaa perhetyöntekijälle luvan luovuttaa yhteystietonne meille, jotta voimme kyselyn internet-linkin lähettää tekstiviestillä tai sähköpostitse. Kyselyn voitte täyttää puhelimella, tietokoneella tai tabletilla. Jos Webropol-kyselyn täytöstä tai kysymyksistä herää kysyttävää voitte olla yhteydessä meihin. Sähköpostiosoitteemme ovat:

oona.jantti@edu.lapinamk.fi ja emilia.kinnunen@edu.lapinamk.fi.

Kiitos teille jo etukäteen ja oikein mukavaa kevään jatkoa.

Toivottavat: Oona Jäntti ja Emilia Kinnunen

LIITE 2 Kysely perhetyön vanhemmille Webropolissa

1. Kuinka pitkään olette saaneet perhetyötä?
 - 1–3 kuukautta
 - 6–12 kuukautta
 - pidempään kuin vuosi

2. Mitä kautta ohjauditte perhetyöhön
 - sosiaalityöntekijä
 - otin itse yhteyttä
 - jos muu niin mikä?

3. Kuinka usein perhetyöntekijä käy perheessänne?
 - kerran viikossa
 - 2–3 kertaa viikossa
 - 4 kertaa tai useammin

4. Saitteko mielestänne perhetyön tukea:
 - heti
 - kohtuullisessa ajassa
 - liian myöhään

Halutessasi voitte tarkentaa vastausta:

5. Oliko perhetyötä helppo ottaa vastaan?

- kyllä, miksi?
- ei, miksi?

6. Onko perheenne mielipiteet huomioitu työskentelyn aikana?

- 1, ei ollenkaan – 5 erittäin hyvin

Halutessasi voit perustella arvosanaa:

7. Mihin asioihin perheenne tarvitsee perhetyön tukea?

8. Onko perhetyö vastannut perheenne tarpeita

- 1, ei – 5 erittäin hyvin

Halutessasi voit perustella arvosanan:

9. Onko perhetyö tukenut sinua vanhempana?

- kyllä, miten:
 - ei, miksi:
-

10. Perhetyöntekijät ovat olleet: (voi valita useamman?)

- luotettavia
- kannustavia
- rehellisiä
- arvostelevia

- kuuntelevia
 - ammattimaisia
 - negatiivisia
 - jos muu niin mikä?
-

11. Onko perhetyöstä ollut perheellenne apua?

- 1 ei ollenkaan – 5 erittäin paljon

Halutessasi voit perustella arvosanan:

12. Mitä ajattelet, miten perhetyötä olisi hyvä kehittää?

Kiitos vastauksesta!